

Sverigekontakt

En tidning för all världens svensktalande | Nr 3 september 2024

Sommarkursen i Kalix

Skolverkets augustikonferens
Finska svensklärare i Skåne

FRÅN DICKSONSGATAN

Så här i mitten av augusti kan man konstatera att sommaren har varit bra, inte alls lika kall och blåsig som förra. Man har kunnat ligga i hängmattan utan filt eller bada i havet utan att frysa eller gå i gräset utan skor. Vd mer kan man kräva av vädret?

Nyhetsmässigt har det varit händelsefärdigt. Gånguppgifter fortsätter visserligen och det tycks som om allt yngre rekryteras till dessa kriminella grupperingar. Och inte bara unga pojkar, flickor börjar tyvärr medverka på olika sätt. Svenska folket har dock ägnat betydligt mer tid åt fotbolls-EM i Tyskland och de olympiska spelen i Frankrike än åt gängens stridigheter.

Sommarkurs i Kalix

Liksom förra året har Sverigekontakt genomfört sin sommarkurs på Kalix folkhögskola. Antalet sökande till sommarkursen i svenska har efter pandemin varit betydligt lägre än tidigare. Det finns säkert flera förklaringar till det och inför nästa sommar får en utvärdering göras. De som deltog var dock nöjda och det får ju sägas vara huvudsaken. På skolan i Kalix fanns även ett stort antal kursdeltagare från Svenska institutet så totalt var det bortåt 100 deltagare som förkovrade sig i svenska och fick ta del av svenskt samhälle och svensk kultur på olika sätt. Surströmning är som vi vet ett inslag i den norrländska mattraditionen och får sägas vara en mödosam väg att ta sig an svenska seder och bruk.

Sparreviken

Sverigekontakt har fortsatt att ekonomiskt ge bidrag till svensktalande barn i utlandet som vill tillbringa någon vecka eller två på Sparrevikens läger i Bohuslän. Jag säger det varje år – det är en fantastisk möjlighet för svenska barn och ungdomar som i utlandet kanske inte får möjlighet att tala svenska varje dag och som inte naturligt ges möjlighet att vara

på havet eller i skogen. Till min stora glädje vittnar deltagarna ofta om hur skönt det var att vara tvungen att lämna ifrån sig sin mobiltelefon under de dagar lägret pågick. Att slippa se vad andra gör på TikTok och slippa jämföra sig med andra på olika digitala plattformar.

I höst

11–13 oktober genomförs den så kallade Baltikumkonferensen i Estlands huvudstad Tallinn. Deltagare är svensklärare vid olika utbildningsenheter i Estland, Lettland och Litauen samt vid Svenska centret i Minsk i Belarus. Konferensen har genomförts årligen i något av de tre baltiska länderna sedan frigörelsen från Sovjetunionen 1991. Programmet är i skrivande stund inte fastslaget, men kommer att offentliggöras senast i början av september. Konferensen är ett samarbete mellan Sverigekontakt och Svenska institutet och det är vår förhoppning att även Sveriges ambassad i Tallinn ska finnas med på ett hörn.

Helgen därpå – 18-20 oktober – kommer Svensk Utlandsundervisnings Förening (SUF) att genomföra en konferens för personal inom de svenska utlandsskolorna. Den äger rum på Skandinaviska skolan Costa Blanca i närheten av Alicante i Spanien. Antalet svenska skolor i utlandet har minskat under de senaste decennierna, men konferensen lär dock samla ett drygt hundratal lärare, skolledare och administratörer. Sverigekontakt kommer att medverka och informera om sin verksamhet bland annat.

När denna tidning kommer ut har Sverigekontakt den 7 september genomfört en mindre konferens i London för svensklärare i Storbritannien.

På Island planeras en aktivitet under senhösten som dels ska möta det fortbildningsbehov som finns hos svensklärarna på ön, dels försöka motivera de svensktalande eleverna – och kanske även deras föräldrar – att behålla sin svenska.

En termin på folkhögskola

Som många av er vet har Sverigekontakt i samarbete med ett antal folkhögskolor möjlighet att erbjuda utländska studenter som i andra länder läser svenska en "fritermin" på en svensk folkhögskola och på så sätt förbättra sin svenska. En "fritermin" innebär att folkhögskolan upplåter en plats – oftast på "allmän kurs" utan kostnad för studenten och att Sverigekontakt bidrar med ett stipendium avsett för studentens fritid. Det blir ett "språkbad" för stipendiaten som innebär ett ordentligt språng i inläringen av svenska språket. Senast datum för ansökan för vårterminens studier är 15 oktober.

Mer information på vår hemsida www.sverigekontakt.se.

Gunvor Flodell har avlidit

Det hör inte till vanligheterna att tidningen Sverigekontakt informerar om dödsfall, men Gunvor Flodell var inte bara en medlem i föreningen. Hon tillbringade från mitten av 60-talet

mer än 10 år i Misiones i Argentina. Hennes man Sven Arne var utsänd av Svenska kyrkan och han och Gunvor tjänstgjorde bland de svenskar och finländare som vid sekelskiftet 1900 invandrade till området och bland annat grundade staden Oberá. Gunvor tog under sin tid i Oberá tillfället i akt och dokumenterade den svenska somväska- och svenskätlingarna talade och det blev så småningom en doktorsavhandling om Misionessvenskan 1986. Hon var under många år aktiv i Sverigekontakt och ledde flera resor till Misiones för föreningens medlemmar. Misiones och de utvandrade svenskarna är något som Sverigekontakt än i dag värnar om. Det är med värme vi minns Gunvor.

Till sist

Låt oss se fram emot en härlig höst. Det är kanske inte den årstid som de flesta har som sin favoritårstid, men mycket blir ju det man gör det till. Alla årstider kan ju vara favoritårstider på något sätt. Vi alla önskar er alla en glad och frisk höst!

Lars Bergman
Generalsekreterare
lars.bergman@sverigekontakt.se

Sverigekontakt
utges av
föreningen Sverigekontakt

Föreningen Sverigekontakt har medlemmar över hela världen som talar svenska och är intresserade av Sverige, svenskt språk och svensk kultur. Föreningen är en ideell organisation med ursprungligt ändamål att hjälpa svenskar och svenskättlingar i utlandet att bevara kontakten med det gamla landet. Numera är verksamheten framför allt inriktad på att främja det svenska språket i världen.

Redaktör och ansvarig utgivare: Lars Bergman

Tryck: Trefraf 2024
ISSN 0346-2439

Layout: Designstudio And Yellow

Sverigekontakt
Box 53066
SE-400 14 Göteborg
Tel. 031-81 86 50
info@sverigekontakt.se
Besöksadress: Dicksonsgatan 6

Bankgiro: 420-5670

Sverigekontakt 3/2024

111:e årgången
Lösnummerpris 30:00 kronor.

För ej beställda manus ansvaras ej.

www.sverigekontakt.se

Omslag: Pettson och katten Findus
äter tårta – blomsterarrangemang i
Falkenberg i Halland.

ORDFÖRÄNDEN HAR ORDET

Då och då sägs det att svenskan hotas av snar undergång. Vilka former detta skulle ta sig brukar olyckskorparna inte precisera. Tydligast är de som menar att svenskan är provinsial, ett outvecklat »polarpladder» (så har det sagts!) som borde avvecklas och ersättas med engelska. Först som sist, frivilligt och i ordnade former, så att vi inte kommer onödigt långt efter. Resultatet är ändå oundvikligt, menar man. Lika bra att sätta igång direkt, så att eventuella övergångssvårigheter kan vara avklarade tidigare än om vi dröjer.

Debatten stod nog som hetast kring millennieskiftet och några år därefter. Förutom att då en allmän undergångsstämning spreds inför det tidigare årtusendets begravning, hade också en ny språklag börjat diskuteras. Efter visst utredningsarbete som redovisades efterhand lades en svensk språklag (2009:600) fram ett stycke in på det nya millenniet.

Man får säga att svenska språket i den stärks i många avseenden. Men trots en del utmärkta formuleringar blev lagen för några en besvikelse. Det finns ju många som inte vill att svenskan skall försvinna, men bättre ordning och reda i språket borde det vara. Eftersom lagen inte leder till några sanktioner, är det inget för vänner av ordning att slå andra i huvudet med.

Ett resultat som lagen fick är att en ny institution inrättades i form av det statliga Språkrådet, som blev tillsynsmyndighet för språklagen. Språkrådet sorterar under Institutet för språk och folkminnen. Även om Språkrådet har begränsade resurser, innebär detta steg att språkfrågor nu tas på större allvar från statsmakternas sida än vad som varit vanligt.

Språklagen gäller inte bara svenska språket. Den har hela språksituationen i Sverige som sin domän. Här behandlas de fem nationella minoritetsspråk som fick officiellt erkännande innan språklagen trädde i kraft, redan i samband med själva millennieskiftet (2000). Dessa språk är samiska, meänkieli, finska, romani chib och jiddisch.

Dessutom omfattas teckenspråk av språklagen, som genomgående understryker språkbrukares rättigheter till språk. Den är inte tänkt som lagens tavlor att hållas upp mot ett felande folk. Sätillvida skiljer den sig markant från en del andra länders språklagar, som uttryckligen förbjuder vissa bruk, t.ex. en del speciella bokstäver. Där kan man alltså bli straffad för brott mot språklagen. Så vill vi inte ha det.

När svenskan trots alla olycksprofeti-

or måste sägas stå stark, åtminstone inför den närmaste framtiden, är det ändå inte främst tack vare språklagen. Det är ofta bra med lagar, men inte tillräckligt om det finns andra brister.

Svenska språket bygger sin starka ställning på en lång tradition som huvudspråk i ett ganska stabilt land. Det har ett väl-etablerat skriftspråk, och det är utförligt beskrivet i olika former, i grammatiska framställningar och ordböcker av olika slag. Det har tillgång till mängder av instruktionsmaterial och läromedel, och det be-fästs genom en trots allt ganska välutbyggd skola, som principiellt står öppen för alla.

Av skäl som dessa kan man hysa god tillförsikt inför svenska språkets framtid under en överskådlig period. Men det är verkligen många språk i världen som står inför reella hot. UNESCO har publicerat viss statistik över situationen.

Av världens ca 7 000 olika språk är enligt organisationens beräkningar bortåt 540 kritiskt utrotningshotade, nästan lika många allvarligt hotade och ca 630 klart hotade, medan drygt 600 anses hotade. Ungefär 200 språk har försvunnit bara under de senaste tre generationerna. Det har sagts att för kanske hälften av de språk som nu finns i världen har deras siste talare redan fötts.

Detta är en bister sanning. Men kom då ihåg att av världens språk saknar nästan hälften ett skriftspråk, och dessa språk används inte i någon skolundervisning. De allra flesta språk som är hotade talas av en handfull människor med en ganska löst sammanhållen samhällsstruktur, som står under starkt kulturellt och ekonomiskt tryck från någon annan dominerande grupp.

Där kan vi tala om »liten på jorden». Svenskan hävdas också stundom vara hotad för att det är så få som talar svenska. Detta är inte sant. Antalet svensktalande plac-erar svenskan bland de hundra »största» språken i världen. Därtill kommer alla de andra ovan nämnda faktorer som talar till svenskans fördel.

Bland dessa kan man väl också räkna att så många ute i världen faktiskt vill lära sig svenska. I bland annat det sammanhanget har vår förening en funktion att fylla. Vi strävar vidare, med svenskan och annat.

Hoppas er sommar varit givande, så att ni nu ser fram mot höstens uppgifter med gott hopp!

Bo Ralph

Sommarkursen i Kalix

Sommarkursen i svenska genomfördes i början av augusti på Kalix folkhögskola. Söktrycket till Sverigekontakts sommarkurs har efter pandemin inte varit lika högt som under tidigare år. Det finns säkert många orsaker till det – en uppenbar orsak är förstås att inga deltagare kommer från Ryssland eller Belarus. Men kriget i Ukraina har nog påverkat även andra länders svenskstuderande – en osäkerhet tycks ha infunnit sig. Pandemin har säkert också satt sina spår.

Deltagarna i Kalix fick svensklektioner varje vardag och på kvällar var det diverse aktiviteter – mycket svensk film i aulan.

Utflykter genomfördes i närområdet och närområdet omfattar ju även Finland. Att vara på svenskurs i Sverige blir ju på många sätt ett språkbud – man talar, läser och lyssnar på svenska, man äter svensk mat, ser svensk tv, ser svensk arkitektur och svensk inredning, leker kanske svenska lekar och så vidare.

Att lära sig ett nytt språk är ett livsprojekt. Det är inte bara svårt och mödosamt att lära sig – det är lätt att glömma. Det är inte som att lära sig cykla – du ramlar ju

inte omkull när du sitter upp i sadeln efter 20 år. Ett språk behöver underhållas och utvecklas och hur gör man det till exempel – jo, man tar en språkkurs.

Nu är deltagarna hemma i sina respektive länder och förhoppningsvis har de fått en positiv bild av Sverige och kanske att de en dag kommer tillbaka för att arbeta här, eller turista några veckor eller bara rent allmänt vara goda Sverigeambassadörer i sina hemländer. Intresset för Sverige och för svenska språket är stort i många länder, vilket är något vi inte får låta obemärkt gå förbi.

Text: Lars Bergman

Nedan följer en text från en av deltagarna på sommarkursen, Anhelina Husar från Ukraina. Den ger ett annorlunda perspektiv på kursen och på livet. Vi behöver alla reflektera över de olika villkor människor lever under.

Min vistelse på en treveckorskurs i svenska i Kalix

Den här resan till Sverige, för en treveckorskurs i svenska i Kalix, blev en viktig milstolpe i mitt liv, fylld av motsägelser mellan ensamhet och känslan av tillhörighet.

Det senaste året har varit mycket ansträngande och svårt för mig – jag har arbetat med våra militärer som FPV-instruktör och tjänstgjort frivilligt som pilot vid fronten i Ukraina. På grund av detta var jag tvungen att skjuta upp både att undervisa och att själv lära mig svenska, ett språk som jag älskar så mycket. Samtidigt har den här perioden gjort att jag har tappat kontakten med gamla vänner och kollegor, som jag tidigare delade mina framgångar och tankar med.

Resan till Sverige blev en tid för reflektion. Kalix, med sin lugna atmosfär, mysiga gator och autentiska svenska natur, gav mig möjlighet att se vad jag gjort vid fronten ur ett nytt perspektiv. Jag insåg att mina ansträngningar, som syftade till att försvara landet, var av stor betydelse eftersom de gjorde det möjligt för mina kollegor att fortsätta göra det vi älskar – att stu-

dera svenska språket och kulturen samt att främja erfarenhetsutbytet mellan Ukraina och Sverige.

Under denna resa var det också mycket viktigt för mig att se hur många svenskar, liksom våra finska kurskamrater, verkligen är intresserade av och engagerade i Ukrainas situation. Det gav mig en känsla av hopp och styrka att veta att vi inte står ensamma i vår kamp.

Jag känner också en stor glädje och ansvar för de ukrainare som har lämnat sitt land, och därför var det mycket viktigt för mig att tala om ukrainarnas rättigheter och friheter i Sverige på möten med lokala politiker och journalister, eftersom de också är en del av min "stam". Samtidigt förstår jag hur viktigt det är att fortsätta kampen, eftersom det inte finns något annat land som Ukraina.

Som en komplettering till mina reflektioner läste jag boken "Tribe" av Sebastian Junger under denna resa. Författaren talar mycket om vikten av att de som återvänder från fronten till det civila livet, eller har erfarenhet av strider, hittar свое плем'я (sin

"stam") att tillhöra. Detta fick mig att fundera över hur viktigt det är att inte bara hitta sin plats i samhället, utan också att upprätthålla kontakten med människor som förstår en.

Dessa tre veckor i Kalix blev för mig inte bara en språkkurs, utan också en tid för självanalys och eftertanke över det gångna året. Det är fortfarande svårt för mig att koncentrera mig efter min hjärnskakning och att kommunicera med människor som jag inte haft kontakt med på länge. Men jag är mycket tacksam för möjligheten att se hur de utvecklas, skapar något nytt och lever sina liv.

Jag finner inspiration i vikingarnas land och blir motiverad att återvända till arbetet. Jag kände att trots känslan av ensamhet, tillhör я велике плем'я (en stor "stam") av människor som, precis som jag, strävar efter att återställa fred och ro i sina liv. Den här resan blev för mig ett steg mot att hitta en balans mellan det förflutna och nuet. Tack för det.

Text: Anhelina Husar

Svensklärarna i Finland: Sommarkurs i Skåne

Föreningen Svensklärarna i Finland arrangerar årligen en fortbildningskurs för sina medlemmar någonstans i Norden i början på juni. Sommaren 2024 var det Skåne som gällde, med en avstickare till Köpenhamn. Syftet med sommarkursen var att öka och uppdatera deltagarnas grannlandskunskaper, ge inspiration och nya insikter till undervisningen samt erbjuda trevlig samvaro med kolleger.

”Det är intressant att ni har valt att åka till Malmö för att lära er mer om Sveriges historia”, konstaterade vår guide på Malmö Museum och fortsatte skämtsamt: ”Skåne har ju varit danskt betydligt längre än svenskt.”

Det stämmer visst, och det är kanske därför regionens händelserika historia är så fascinerande. Sommarkursen i Skåne blev en mycket intressant helhet och gav en fin inblick i regionens historia men handlade också om livet i Sverige idag. Kursen hade sin bas i Malmö men syftet var att bekanta sig med landskapet även utanför staden genom utflykter till Lund, Ystad och Sofiero slott. Kursen avslutades i Köpenhamn.

Sammanlagt 29 svensklärare från olika håll i Finland deltog i kursen som svensklärföreningen traditionsenligt arrangerade i samarbete med Sverigekontakt och Nätverket Svenska nu som är en del av Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland. Sommarkursen som vartannat år äger rum i Sverige och vartannat år i något annat nordiskt land har alltid varit uppskattad bland svensklärare. För många lärare är vardagen i Finland till stor del enspråkigt finsk och dessa kurser erbjuder upplevelser och visstelse i autentiska svenska och nordiska miljöer.

Under de två första dagarna fick vi besök av flera intressanta gäster. Språkvårdare Sofia Tingsell höll ett föredrag om ny

svensk språkpolitik, närmare sagt om språktest för medborgarskap och för vårdbiträden. Universitetsadjunkt Melinda Malmström presenterade Malmö universitet och dess lärarutbildning samt talade om undervisningen av svenska som andraspråk med paralleller till svenskundervisningen i Finland. Sverigekontakts generalsekreterare Lars Bergman besökte också kursen och berättade om föreningens bakgrund och om verksamheten idag. Deltagarna fick också en omfattande dykning i intressant svensk litteratur från de senaste åren av poeten och bibliotekarien Arne Johnsson. I programmet medverkade också två finländare som bor och arbetar i Malmö: svensklärare Reeta Ellenberg som numera arbetar som en av Malmö stads finsktalande pedagoger och ger stöd på finska åt barn med finsk anknytning, och sjuksköterska Annika Kovero som jobbar på en vårdcentral i Malmö. Båda delade med sig av sina erfarenheter och gav deltagarna nya perspektiv på staden som för det mesta syns i medier genom mer negativa nyheter.

Och visst hade vi också ett medvetet fokus på Skånes historia. Museilärare Helén Lilja från Regionmuseet i Skåne föreläste om Skånes historia och lät deltagarna fundera på historiebruk och källkritik genom en praktisk övning. Senare samma dag besökte vi Malmö Museum och hade en visning som fokuserade sig på Malmöhus slott och 1600-talet då Skåne blev svenskt.

Efter två dagar med föreläsningar var det dags att se Skåne utanför Malmö. På onsdag tog gruppen tåget till Lund och beundrade den vackra staden med dess gemla fina hus, universitetsbyggnader och domkyrka under en guddad stadsvandring. Efter lunchen fortsatte programmet i Wallanders fotspår i Ystad. Henning Mankells böcker och filmatiseringar var bekanta för de flesta och det var fint att uppleva miljö-

erna på riktigt. På torsdag den 6 juni firade kursen Sveriges nationaldag i Sofiero slotts vackra trädgård och besökte också det nyligen renoverade slottet för att lära sig mer om områdets och Sveriges kungliga historia.

Kursen avslutades med program i Köpenhamn där vi besökte Københavns Professionshøjskole som utbildar grundskolelärare. Tågresan över Öresundsbron var en upplevelse som fick många att gräva fram sin kamera och fånga det skimrande havet. Framme vid högskolan önskade lektor Marianne Eskebæk Larsen oss välkomna och visade oss runt på campusen. Vi fick se bland annat undervisningsmiljön PlayLab som uppmuntrar till kreativitet och lek samt forskningscentret Nationalt Videncenter for Læsning med syfte att sprida kunskap och forskning om läsning speciellt för pedagoger och lärare. Den sista dagen med program enbart på danska fick också deltagarna att tänka på sina elever (som kan ha svaga kunskaper i svenska). ”Det är säkert så här mina elever känner när de hör mig tala svenska” pustade en deltagare. Men det var också dejligt att märka att många kunde hänga med även om språket till början kändes utmanande.

Stämningen på kursen var på topp och gruppen började redan planera följande kurser. Nästa år är det kanske Norge som kallar men många siktar redan på sommaren 2026: blir det Gotland eller Västerbotten, eller kanske Dalarna...? Så många ställen man skulle vilja se!

Text: Liisa Suomela

Skribenten var kursledare på sommarkursen och arbetar som tf. projektchef på Nätverket Svenska nu som stöder svenskundervisningen i finländska skolor. Svenska nu koordineras av Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland.

Promenad i Ystad

Middag på Bistro Royal

Arne Johnsson föreläser

ikonferensen!

Skolverket

Centralposthuset i Stockholm, en gammal historisk byggnad, idag ett tilltalande konferenscentrum. Lokalerna är luftiga, luncherna välkomponerade och kanel- och kardemummabullarna skinande vackra och utsökt goda. Denna inramning hade Skolverkets augustikonferens i samarbete med SUF, för svensklärare utomlands under dagarna tre – 8 till 10 augusti.

Det var dessutom den första fysiska konferensen sedan 2019, och Skolverkets Linda Blomdahl och Kristin Nordbäck måste ha arbetat hårt med det digra programmet. Med andra ord perfekt, men, nej, ändå inte. Var fanns deltagarna? 67 personer hade anmält sig, men många av dessa saknades. Så frågan är: Var var ni? Och varför kom så få?

Nedanstående är ett referat av konferensen, det vill säga, det som många tyvärr gick miste om.

Som brukligt är, inleddes konferensen med kaffe, smörgås och registrering och därefter en kort välkomsthälsning. Första talare var Fanny Forsberg Lundell, språkforskare och professor i franska vid Stockholms universitet. Hennes föreläsning fokuserade på svenska som andraspråk, det vill säga när det finns ett språk och ett nytt tillkommer. Forskningsfältet är relativt ungt, kom på 90-talet, Forsberg Lundell betonade att det därför inte är riktigt relevant att använda fraser som "forskning säger". Hon gjorde en genomgång av hur inlärning av ett andraspråk, historiskt sett har gått till med start hos Vygotskij och Chomsky, fram till idag när man vet att vi lär oss genom vår erfarenhet i kombination med kognitiva inlärningsmekanismer.

Ett budskap som förmedlades var att det aldrig är för sent att lära sig ett språk.

Hon presenterade också kort sin bok *Kameleonter och kosmopoliter*, i vilken hon jämför utlandssvenskar i Paris och inflyttade fransmän i Stockholm. Fokus ligger på deras respektive erfarenheter av språket och mötet med den nya kulturen, liksom de två ländernas skilda

Skolverkets Augustikonferens 2024

nästan som vanligt!

inställningar till andraspråksinläring.

Lunchen var god, och lunchmöten ska aldrig underskattas!

Eftermiddagens talare var Mats Trondman, professor i kultursociologi vid Linné-universitetet. Han poängterade flera gånger att det viktigaste med lärande är att individen lär sig att hen lär sig att man kan lära sig. En term som nämndes var relationsgrammatik och Trondman beskrev ett samhälle och en skola med en annan syn på auktoritet än för kanske 30–40 år sedan. Barnen har flyttat från periferin in i centrum och hierarkin har blivit förhandlingsbar. På detta gav Trondman många roliga och tankvärda exempel: En ung människa som “måste landa”, “hitta sig själv”, och “få egen tid” kan vara en ensam person som istället behöver stöd och hjälp av föräldrar som hen så ivrigt försökt frigöra sig ifrån.

Dagen avslutades med arbete och diskussioner om kursplanen i svenska som andraspråk i kompletterande svenska. Deltagarna fick lämna feedback inför den stundande revideringen.

Så kom en ny dag och en ny föreläsare, och några fler deltagare eftersom dag ett varit vikt för kompletterande svenska.

Serena Mon de Vienne, föreläsare och författare, och med den krävande titeln retoriker. Vem vågar ha samma uppdrag som Aristoteles? Hon pratade om att sätta sig själv i perspektiv; vad signalerar jag i form av kläder, utseende och yrke. Mon de Vienne menade att det är bättre att definiera sin titel än att tala om vilken roll man har; en tandläkare kan börja med att säga att “jag får folk att le” innan hen tillkännager sitt yrke. Börja gärna ett tal med en berättelse, använd hela rummet vid ett anförande, som exempelvis Hans Rosling gjort vid en föreläsning och tänk på att variation är nyckeln till en lyckad presentation.

Från presentationsteknik till ett coachande förhållningssätt, och föreläsare var nu Linda Blomdahl, som tillsammans med Christer Olsson, skrivit boken *Skolcoachboken*. Gemensam framgång och ett stöttande arbetssätt kan många gånger kläs i stora ord utan någon vidare innebörd och det slutar ofta med att den som lyssnar inte fått veta något nytt. Så var fallet inte nu. Linda Blomdahl höll sin presentation i ett fast grepp och guidade sin publik genom olika

typer av inre och yttre hinder och vad man kan göra för att hjälpa människor ur dessa situationer. Deltagarna fick också göra en utmanande övning i att lyssna, en övning som fungerade utmärkt.

Dagen avslutades med att Sofia Distans presenterade sin verksamhet och SUF hade årsmöte.

Det blev eftermiddag och kväll, och de 24 som anmält sig till SUF:s middag på en av Vasagatans restauranger träffades, åt gott och hade trevligt! Jättefint ordnat! Så tack för det!

På lördagen föreläste Jennie Elvö, lärare på en högstadieskola i Kalmar och utsedd till Årets film- och mediepedagog 2024. Hon talade om filmpedagogik, det vill säga hur man på ett konstruktivt och engagerande sätt kan arbeta med film i sin undervisning. Föreläsningen var tydlig och arbetsmetodikerna presenterades steg för steg med exempel i en spelfilm och en kortfilm. Hon och hennes kollegor hade använt sig av “karusellen” från kooperativt lärande samt angreppssättet med läsfixarna. Som Elvö visade hade strategierna fungerat fint och eleverna engagerat sig i filmerna.

Sista talare var Christer Olsson från Öckerö och han presenterade sig som resande i sunt “bonnförnuft”, vilket borde kunna tolkas som professionell föreläsare.

Hans budskap var att alltid “göra sin dag” så bra som möjligt, försöka skaffa en kompletterande kompis när man står inför ett problem man inte kan lösa själv, som Christer uttryckte det “Livet är ett tillsammansprojekt”. Olsson lotsade sina lyssnare igenom sina visdomstankar med en lång berättelse om sig själv och sin familj. Den personliga berättelsen blev med andra ord kärnan i föredraget med budskap som: Alla är bra på nåt! Du är inte ensam!, Våga vara dålig! Och lev i nuet!

Som säkert alla förstår hade Skolverkets Linda Blomdahl och Kristin Nordbäck arbetat hårt för att skapa en stor variation av professionella föredragshållare i kombination med trevliga luncher och kaffepauser. Men frågan återstår: Var var du?

Text: Eva Hedencrona

Mats Trondman

Glada middagsätare

Christer Olsson

Det handlar om att leva

Anteckningar om litteratur

*Row, row, row your boat
gently down the stream;
merrily, merrily, merrily,
life is but a dream!*

nynnjar jag lite frånvarande.

Så märkligt med drömmar! Ett liv som levs självständigt medan vi, alla varelser med något slags medvetande, sover, skratrar, springer, gnyr som kanske de enda yttre tecknen på ett omåttligt liv bak ögonlocken. Otaliga är de romaner, dikter och andra verk som i alla tider försökt gestalta drömmens förmåga att sammanföra element från olika verkligheter till en och samma scen, samverka för att skapa något nytt. Författare har utnyttjat drömmens mekanismer för att föra handlingen framåt eller för att friare kunna låsa upp en persons psyke, låta läsaren se rakt in i tankarnas, lustarnas, föreställningarnas maskineri – och därmed också låta mig se min egen värld. Men det är inte alla drömskildringar som klarar att hålla läsarens intresse vid liv. Det krävs estetisk redigering och sällning av intrycken, det går inte att som i en verklig dröm ha med allt, berättelsen som sådan måste vara överordnad kravet på total frihet för drömmens infall.

Ären 1985 och -86 (på svenska 1988-89, i översättning av Ulla Roseen) skrev den nyligen bortgångne Paul Auster sin klassiska New York-trilogi, *Stad av glas*, *Det låsta rummet* och *Välnader*. Trilogin är ett spel med verkligheter, varianter på detektivgenren, drömlika och mardrömslika skildringar av New York och därmed till viss del alla labryntlika megastäder. Samtidigt finns här en förhöjd, glasklar realism, som gör att det går att följa berättelserna och se, eller återse, åttiotalets New York såsom speglar i förbiflimrande skyltfönster eller fordons vindrutor. Samtidigt, och det är viktigt, får jag också känslan av att alla de myllrande händelserna utspelas inne i någons psyke – staden och det drömlika är bilder av det eviga jagandet efter liv och gåtors lösningar vi alltid ägnar oss åt.

För den som vill orientera sig i Paul Austers märkliga och fascinerande författarskap är trilogin en bra start, och så kan alla de andra berättelserna följa – *Månpalatset*, *Slumpens musik*, *Den röda anteckningsboken*, *Att uppfinna ensamheten*, *Osynlig*, *Baumgartner* och många fler. De är ett långt och brokigt cirkusfölje. När jag tänker på Auster kommer ofta Federico Fellinis film *Julietta och andarna* för mig, skrämmande, fascinerande, humoristisk och fylld av empati för alla vilsegångna.

Kanske är det vad som ofta kännetecknar drömskildringarna, känslan av att vara vilse som barnet i en saga, som att ha gått bort sig i skogen eller på en främmande ort. Du är ensam med dig själv, dilemmat förvärras, du måste förlita dig på lika delar slump och rationellt tänkande. Och vilsheten dröjer sig kvar när du vaknar, när du de första vakna sekunderna försöker reda ut vad som är vad.

Jag läste Arthur Schnitzlers korta roman från 1926, *Drömberättelse* (på svenska 1999 i översättning av Ulrika Wallenström, och underlag för Stanley Kubricks sista film, *Eyes Wide Shut* med Nicole Kidman och Tom Cruise från samma år. Vid en omtittning nyligen tyckte jag nog att filmen stod sig mycket bättre än jag trott.).

Boken har ett mörkt anslag. Det är Wien mellan krigen, natt, dunkla gator och gränder. Läkaren Fridolin och hans hustru Albertine krisar. I drömmar och tankar har de bäge upplevt erotiska lockelser och njutningar från andra. De berättar för varandra, Fridolin blir djupt tagen och illa berörd av att Albertine i drömmen förförts av en okänd man, och av hennes vetskap – i drömmen – att hon närsomhelst skulle följa denne man vartsomhelst. Fridolin, svartsjuk och ångestriden ger sig ut i en natt fylld av bisarra händelser, träffar prostituerade och andra, hamnar hos ett hemligt sällskap som ägnar sig åt obskyra sexuella riter, och är ytterst nära att som oinbjuden råka mycket illa ut. Det är en berättelse i Freuds stad och tid. Parets avklädda hemligheter och deras väg tillbaka är inte lätt men det är på sitt sätt en vacker skildring av försoning, förståelse och förlåtelse.

Poeten och litteraturkritikern Madeleine Gustafsson gav 1991 ut *Fång-lada* (Norstedts), en vacker och tänkvärd bok med korta prosastycken, vilka alla handlar om/skildrar drömmar. Mot slutet skriver hon, nog bland det bäst formulerade jag sett i ämnet:

Hur minns man en dröm? Det finns ett flöde av bilder; jag ser dem eller rättare sagt jag är dem,

och så, under uppvaknandet, den oerhörda ansträngningen att finna ord, att skilja mig från bilderna för att kunna hålla dem kvar. Och det är orden som är drömmens ”meddelande” till mig, det hör jag när jag omsider blir fullt vaken; om de täcker bilderna får jag inte veta, eftersom bilderna går upp i dem.

Så, fortfarande nynnade på den efterhängsna barnvisan, vilken visade sig vara lik ett brunnslock jag blott gläntade på, för att se vad som kunde finnas därnere, går jag vidare i läsningarna, det finns mycket att hämta här ...

Arne Johnsson är poet, litteraturkritiker, bosatt i Örebro Han har tidigare i många år arbetat som bibliotekarie vid Lindesbergs bibliotek. Arne Johnsson har ofta medverkat vid språk-dagar och konferenser arrangerade av föreningen Sverigekontakt och/eller Svenska Institutet. Han skriver regelbundet om poesi och annan litteratur i Sverigekontakt.

Etymologier

– ordens dunkla ursprung

Jag får ofta frågor om ords ursprung, det vi kallar ordens etymologi. Etymologi betyder ”läran om härledning av ord och deras betydelse” och, lägger ordboken till: om ”betydelseutveckling”.

Ibland citeras Voltaire, på svenska ungefär så här: Etymologi är en vetenskap i vilken vokaler inte spelar någon roll och konsonanterna saknar betydelse. Man kan alltså förvänta sig att vad som helst i ett ord bortförklaras för att man ska få till en snygg etymologi. Min erfarenhet är att också det motsatta gäller: Finns det någon som helst likhet mellan två ord så antar vi att de måste vara släkt.

En person menade bestämt att ordet *hälsa* hade samma ursprung som *häll*, som i *berghäll*, en plan stenyta. Relationen, menade hen, var att man förr skålade och *hällde* (!) ut lite vin eller mjöd eller annan lämplig dryck, på marken, på *hällen*, och i detta skålande låg förstås en *hälsning*. Jag kände mig inte helt övertygad om ordens släktskap. Det blev alltså en av flera etymologier som jag slog upp förra veckan.

Problemet med etymologier är att de alltid är något av återvändsgränder. Svenska Akademiens Ordbok, SAOB, har alltid utförliga etymologiavsnitt till uppslagsorden. Ordboken beskriver svenskan från 1500-talet och framåt,

så äldre belägg för ett ord än sådär runt år 1500 får vi aldrig. Det betyder förstås inte att orden inte kan ha varit i bruk längre. Står det att de är fornsvenska, så är de äldre.

Men de är förstås ofta äldre än så. Det är bara det att det blir så ont om skriftliga källor längre tillbaka i tiden. Varifrån orden faktiskt kom från början, vid vilken lägereld någon sade något som moder för alla första gången får vi inte veta.

Rådfrågar vi ordboken, SAOB, får vi ofta veta att ordet är inlånat från tyskan, från franskan, eller om det är ett nytt lånord, från engelskan. Detta tycks många acceptera. *Betala* kommer från tyskans *bezahlen*, infört av några handelsmän eller hantverkare under medeltiden. *Fätölj* kommer från franskan och infördes av motsvarigheten till dagens tidskrift *Sköna Hem* eller någon inredningsintresserad influencer på 1700-talet. Och *keps* är en mössa, en engelsk *cap*, som i svenskan försetts med en obligatorisk skärm. Men räcker det? Varför heter det *cap*? Det kan man också kolla upp, gärna i det enorma nätlexikonet Etymonline.

Det krävs emellertid inte att ordens ursprung förlorar sig på någon folkvandringssläpp för att det ska vara svårt att få riktig ordning på etymologierna. Även för nyligen inlånade ord är etymologierna ofta svåra att så fast. Det finns ingen som har letat första-belägg, inte än, och jämfört tidiga förekomster med varandra. Man kan ofta gissa på att orden kommer från engelskan, men kom de via vetenskap, sport, it eller populärkultur? Den här typen av frågor går jag bet på flera gånger i veckan. Häromdagen var det *right fighter* som vållade mig bekymmer. Det är ett roligt engelskt ord som refererar till någon som tycker att det är väldigt viktigt att ha rätt

– slåss för rätten till sitt rätt, kanske man skulle kunna säga. Varför hör man nu det i svenskan och vem var först med det?

Allra svårast är att prata om betydelseförändring, som också är en del av ordens etymologi. Medan många verkar villiga att acceptera att svenskan har lånat in ord från alla möjliga språk, så har de svårt, faktiskt oerhört svårt, att acceptera att ord som redan finns på plats i språket har ändrat betydelse. Hur är det med *berömd* till exempel? Det betyder, menar många, att man är känd för något positivt. Men tidningarna skriver också om berömda *mordfall*. Inte kan en mördare var berömd? Jo, numer kan mördare nog vara det. Det faktum att ord alltid har glidit från en betydelse till en annan lugnar ingen. Jag försöker trösta: – Tänk på ett ord som *rolig*, säger jag. Det kommer ju från ordet *ro*, som i *lugn och ro*, men nu betyder det ju ’kul’. Och ingen skada skedd, väl? Den jag försöker muntra upp fnysar: –*Rolig*, ja, det kan väl ha förändrats. Men inte *berömd*!

När människor själva, eller jag själv för all del, försöker räkna ut etymologierna utan hjälp av lexikon, så går det ofta fel. Också detta är en ständig källa till besvikelse bland dem jag pratar språk med. *Chevaleresk*, föreslår någon, kommer inte det från det franska ordet för värme: *chaloir*, en människa med stor mänsklig värme, liksom. Nej. Bra tänkt, men det gör det inte. Och *hälsa* och *berghällar* har inte heller med varandra att göra.

Faktum är att det här med Voltaire och vokaler och konsonanterna också verkar ha mycket lite med varandra att göra. Det var nog inte Voltaire som sade det alls. Men det är ändå ganska sant. Och roligt.

Bli din egen etymolog i höst! Slå upp ord i SAOB på svenska.se (och veckla ut avsnittet om etymologi med plusknappen). Gå också gärna vidare med mer internationella ord på etymonline.com. Mycket nöje!

Text: Sofia Tingsell

Minnesmärken efter Gustav II Adolf

Jag fick en idé om att följa Gustav II Adolfs färd till Sverige och Riddarholmskyrkan. "Lejonet från Norden" begravdes i kyrkans gustavianska gravkor den 22 juni 1634.

Den tid som Gustav II Adolfs döda kropp var under transport från Lützen till begravningen i Stockholm blev 593 dagar. Vad var det för stopp/pauser under den tiden – några spår måste vara lämnade efter vägen?

Själva begravningsprocessionen eller den sista eskorten som man bör benämna färdens till Sverige har man på "Museum für Sepulkralkultur" i Kassel dokumenterat genom en modell med figurer i tenn.

Modellen är detaljerad enligt "Zentralinstitut für Sepulkralkultur" forskning. Vi ser på bilden ett parti av modellen med

Gustav II Adolfs kista svept i den svenska flaggan. I Wolgast, som blev den hamn där foljet lämnade Tyskland för resan till Sverige, dog Gustav II Adolfs häst Streiff 1633. Framför kistan går hästarna, trumslagarna och standarer. Den herre som går längst fram skall vara general Lennart Torstenson som redan vid 15 års ålder var page hos kung Gustav II Adolf.

Museet för gravkultur menar att denna procession med den döda kungen skall tillhöra museets permanenta utställningar över ståtliga och hyllade skådespel över bortgångna personer.

Det var när jag stod vid denna modell på Museum für Sepulkralkultur som jag blev nyfiken på om man skulle kunna följa Gustav II Adolfs sista väg hem till Sverige.

Nu är det mest naturliga att min resa i Gustav II Adolfs spår bör börja i Lützen,

men det är så att vid minnesmärket i Lützen händer det så mycket spännande saker som i skrivande stund varken är

invigt eller ens färdigt. Jag tar mig friheten att spara Lützenminnet till kommande nummer.

Gustav II Adolfs väg hem till Sverige finns dokumenterad med både plats och datum. Vägen gick först natten mellan 6 och 7 november 1632 sydost till Meuchen som ligger cirka 2 km sydost om slagfältet utanför Lützen. Meuchen är sedan 1973 en stadsdel av Lützen.

Den døde svenske kungen fördes till Meuchenkyrkan och förbereddes för att förflyttas till Weißenfels. Kyrkan har sitt ursprung från 1400-talet och år 1912 gjordes den om och benämndes som "Gustav II Adolfs minneskyrka".

Bakom altaret i Meuchenkyrkan finns ett gammalt träbord som hans kropp sägs ha legat på under svepningen eller rättare sagt under rengörningen. En glasmålning och en bronsrelief av den svenske kungen är andra minnesmärken.

En religionsforskare skrev 1922 i en reseguide för "Lützenfahrer" :

"Det är kungens blod, täckt av jord och höstlöv, som tvättades bort här under den första provisoriska rengöringen av liket och överlämnades i ett kärl i kyrkan. Så sent som 1882 var 1632 års kärl placerad på denna plats i marken i ett cylindriskt hålrum som var 2 fot djupt och 1 fot brett, som murades igen och stängdes med ett trätak, täckt av en sten med det svenska riksvapnet."

Jag sökte efter stenen med det svenska riksvapnet men lyckades ej finna denna. Träbordet som Gustav II Adolf låg på under "rengöringen" finns till beskådande bakom altaret.

Altaret i Meuchenkyrkan med den ståtliga bronsreliefen av kungen, till höger, är en minnestavla efter Meuchen-bor som stupade under världskriget. Detta altare är omskrivet 1882 av bydomaren från Meuchen - han skriver:

"Natten efter slaget mellan den 6 och 7 november 1632 fördes kung Gustav II Adolfs kropp från slagfältet till Meuchens

kyrka och lades ner där. Han åtföljdes av ryttare, av vilka flera inte steg av sina hästar, utan kom till kyrkan på hästryggen och red runt altaret, framför vilket liket stod, till dess ära. Den avlidne kungens kropp var mycket nedsmutsad och mycket sårad, den kunde inte bäras längre på detta sätt. Det var därför nödvändigt att öppna den, vilket gjordes i kyrkan, där dess inälvor delvis är begravda, när man kommer in genom dörren till vänster, mitt på gaveln efter kvällen. Detta är otvivelaktigt säkert, eftersom det svenska vapnet är målat på kyrkans vägg vid denna tidpunkt och fortfarande lyser genom den kalk som kyrkan nyligen vitkalkades med 1777 – emedan jag i januari 1832 lät taga upp stenen under vapnet och därunder upptäckte en murken urna av ekträ, i vilken man fann jord - liksom av pilträ - och därför att män aktade från Sverige ofta kom till Meuchen, som besökte kyrkan och frågade om omständigheterna kring kungens död och platsen, där hans inälvor är begravda och han blev först balsamerad."

Bronsrelief av den svenske kungen till höger om altaret

gen hölls en gudstjänst med ljus i kyrkan av skolmästaren (högste lärare) och en från militären höll ett lovtal. Efter detta fördes kroppen ut ur kyrkan för att placeras i skolmästare Laues hus. Men detta hus var för litet, så han fördes till en granne som hette Burghard, där han lades på ett bord som fortfarande finns kvar i kyrkan. Gustav II Adolf balsamerades tills vidare av svenska män och lades i den kista, som skolmästaren, som också var snickare, i all hast hade tillverkat, allt efter omständigheterna.

Uppgifterna om var och när olika ting skedde med konungens kropp skiljer sig åt i de nedskrivna uppgifterna. Vem eller vilka som har rätt eller fel lämnar jag utan betydelse.

Sedan fördes kroppen till Weißenfels på en svensk vagn.

Ett litet tips om ni vill besöka minnesmärket/kyrkan är att ni kontaktar Lützens stad innan ert besök. Kyrkan i Meuchen är låst. De i rådhuset i Lützen är hjälpsamma med personal som öppnar för er och föreslår kyrkan.

Ovan en målning av Carl Gustaf Hellqvist, född 1851 i Kungsör, död 1890 i München, Tyskland, var en av Sveriges mest populära historiemålare under 1800-talet.

Hellqvist var 1884 i Stockholm och målade där »Vid hamnen i Wolgast den 15 juli 1633», då Gustav II Adolfs lik fördes till den svenska flottan. Den var utställd på konstakademien 1885, sedermera inköpt av Oscar II och förvaltas nu av Kungliga Husgerådskammaren.

Min resa som följer spåren efter liket av Gustav II Adolf går vidare. Jag kommer att göra 16 stopp efter resan mot hamnen Wolgast där "Hjaltekonungen" fördes vidare över Östersjön till Nyköping och begravningen i Ridderholmskyrkan i Stockholm.

Väl mött i kommande Sverigekontakt.

Text: Sven Vindelstam

Underbara Sparreviken!

I mitten Ester Lottini

Jag har just kommit hem från de 4 bästa veckorna i mitt liv! När jag tänker tillbaka på det jag har fått uppleva känns det som en dröm. Hur kunde jag få chansen att få uppleva något så fantastiskt, det känns så otroligt surrealistiskt. Varje dag längtar jag tillbaka, och skulle göra vad som helst för att få återuppleva den tiden. Jag pratar naturligtvis om konfirmationslägret på Sparreviken som jag nyss gått på.

Precis som alla andra var det lite pirrigt i magen när jag kom fram till lägergården första dagen. Jag hade aldrig varit på Sparreviken förut och jag kände inte någon som skulle gå på lägret. Dessutom bor jag inte ens i närheten, inte ens i samma land. Jag bor på Mallorca och har gjort det hela mitt liv. Därför har jag inte så många vänner som bor i Sverige, men längtade efter att få nya. Det var en lättnad när jag fick veta att det inte bara var jag som bodde utomlands bland barnen. Utan flera andra levde i samma situation som jag.

Min pappa och min lillebror skulle lämna mig på Sparreviken. Hela lägergården var så vacker, de röda små stugorna var så söta och naturen var helt fantastisk. De stora gräsytorerna ser helt nyklippna ut och de ståtliga träden är så vackra. Efter att ha gått en väldigt kort bit var jag framme vid min stuga. På dörren hade våra faddrar gjort en fin skylt. Bohus stod det och alla namn som skulle bo i stugan. Jag öppnade dörren och fick träffa min andra fadder, han var lika snäll och trevlig som min första. I min stuga hade vi två toaletter, en lite större med två handfat och en annan lite mindre. Vi barn sov i våningssängar, totalt fanns det

10 stycken. Ledarna sov i ett annat separat rum.

Stugan var jättemysig! Golven var gjorda av trä och väggarna var vitmålade, det fanns till och med en öppen spis i stugan. Jag fick en direkt känsla för att det här skulle bli bra, riktigt bra! Jag behövde snabbt packa upp så att jag kunde sätta på mig mina badkläder och simma för första gången på Sparre. Jag skulle nämligen få göra ett simtest! Det var på något sätt ett väldigt fint sätt att börja lägret på. Fast det var kallt i vattnet och jobbigt att simma, så fick man direkt en gemenskap med de andra barnen, och det blev en snabb konversationsstartare. Om det inte var för simtestet skulle jag nog aldrig blivit så nära en av mina absolut bästa vänner som jag lärt känna!

Efter middagen var det dags för kvällspass. Men vad vi skulle göra visste jag inte. Det får man aldrig veta i förväg. Vi gick upp till en klippa, förbi bastubryggan och in i skogen. Vi skulle få kolla på en föreställning. Ledarna hade klätt ut sig och förberett flera sketcher som de framförde.

En av de bästa sakerna med Sparreviken är de regler som finns, specifikt tre som gör ens upplevelse tio gånger bättre!!! För det första får vi inte ha våra mobiler på gården. Som många andra läger lämnar man antingen in eller lämnar man sin mobil hemma. För många kan det vara läskigt, att plötsligt lämna ifrån sig en grej som både är så personlig men också har en stor del i vår vardag. Med hjälp av mobiler, kan vi kontakta, söka information, skratta, gråta, och göra massor av andra saker. Men under lägret har jag bara sett det som en fördel att inte ha en mobil och många andra kan hålla med mig. Nu går det inte

att bry sig om vad andra gör eller jämföra sig med personer på sociala medier. Utan man bara lever sitt eget liv. Så mycket som det finns bra grejer med telefoner, är det ändå skönt att slippa ångesten som många drabbas av. Den andra regeln som ledarna håller starkt på är att vi glin (så kallas vi) inte får veta vad vi ska göra nästa gång. Vi får bara information om vad vi ska ta med oss till passen och får instruktioner senare om vad vi egentligen ska göra. Det är vanligt att lätt få ångest om man får höra att man ska göra något i förväg som man inte kanske tycker är roligt. Istället har jag utmanat mig själv att göra något som jag kanske i vanliga fall inte hade vågat eller fått för mig att inte göra.

Den tredje regeln är inga klockor. Sparreviken har som motto att leva i nuet. När man inte vet vad klockan är blir det mycket enklare. Jag hade aldrig tänkt på hur ofta jag kollar på vad klockan är. Men det är ganska skönt att inte göra det. Klockan påminner mig alltid om vad som kommer att hända sen och inte det som händer nu. I början var det ovant att följa de tre reglerna, men efter ett tag blev det bara härligare att göra det.

Under hela året har jag pratat om hur skönt det skulle vara att gå tillbaka i tiden och vara sex år gammal. Det är den perfekta åldern. Man behöver inte bekymra sig om något eller oroa sig, dessutom behöver man inte ta ansvar för något. Så mycket som jag älskar att vara 15 år vill jag ändå bara komma bort från det jobbiga. Det var exakt det jag fick uppleva på Sparre. Utan mobilen slutade jag att jämföra mig själv med andra personer. Tänka på hur andra hade det roligare än jag, fast det kanske inte ens är sant.

Text: Ester Lottini, Mallorca

Duplantis och Sjöström utsedda till Årets Svensk i Världen

Det råder ingen tvekan om att stavhopparen Armand "Mondo" Duplantis och simmaren Sarah Sjöström har satt sig själva och Sverige på världskartan. Redan innan de överträffade allas förväntningar under OS i Paris hade de gemensamt utsetts till Årets Svensk i Världen 2024.

I närmare 40 år har den ideella organisationen *Svenskar i Världen* delat ut utmärkelsen Årets Svensk i Världen till svenskar som på ett extraordinärt sätt har utmärkt sig inom sitt verksamhetsområde och därigenom satt både sig själva och Sverige på världskartan. För första gången var det i år två idrottsstjärnor som fick dela på priset; stavhopparen Armand "Mondo" Duplantis och simmaren Sarah Sjöström.

Pristagarna överraskades med beskedet ett par veckor innan OS i Paris gick av stapeln.

– Det är en jättestor ära att få priset Årets Svensk i Världen. För mig är det viktigt att representera Sverige på bästa möjliga sätt när jag tävlar och har landslagskläderna på mig. Jag tror att sport fyller ett viktigt syfte i att "bring people together" och jag hoppas att jag kan bidra med det genom mina insatser på idrottsarenan, sa då Armand Duplantis till *Svenskar i Världens* ordförande Louise Svanberg och generalsekreterare Cecilia Borglin.

Även Sarah Sjöström gladdes åt utmärkelsen:

– Att bli utsedd till Årets Svensk i Världen tillsammans med Mondo är verkligen en stor ära. Det är underbart att vi kan representera Sverige och vara förebilder för såväl svenskar i Sverige som svenskar bo-

sätta utomlands.

Aftonbladet var först ut att rapportera om Årets Svensk i Världen 2024.

– Det känns som vi har haft ganska lika karriärer också, då vi presterade bra redan i ung ålder och har fortsatt att göra det. Annars kan det bli ett tungt lass att bära när förväntningarna bara växer. Men vi har båda visat att vi kunnat hantera det, sa Sarah Sjöström till Aftonbladet.

– Jag känner mig mer och mer svensk för varje år som går. Speciellt nu när jag bor och lever i Sverige en stor del av sommarhalvåret. Jag har fått enormt mycket kärlek. Det här känns som ett kvitto på att jag gett något tillbaka, sa Armand Duplantis i samma intervju.

Under OS i Paris skrev de historia; Armand Duplantis tog guld och slog sitt eget världsrekord, och Sarah Sjöström tog två guldmedaljer i stenhård konkurrens.

Svenskar i Världens styrelse är mycket imponerade av pristagarnas prestationer genom åren.

– Mondo och Sarah har tillhört den absoluta världstoppen inom sina respektive grenar under många år. Deras enastående förmåga att gång på gång överträffa förväntningar och leverera idrottsliga prestationer i världsklass är både djupt imponerande och inspirerande, säger ordförande Louise Svanberg.

I föl var det Sveriges krigskorrespondenter som förärades priset. Det var första gången som en hel yrkesgrupp fick utmärkelsen. På www.sviv.se finns samtliga pristagare genom åren, bland andra Zara Larsson, Astrid Lindgren, Zlatan Ibrahimović och Hans Rosling.

SVENSKAR
I VÄRLDEN

Motivering

Att slå rekord efter rekord i stenhård konkurrens är en bedrift som med all rätt väcker beundran och fascination. Förmågan att kunna ladda om och bara några minuter senare åter prestera på topp är något som årets pristagare har lyckats med vid flera tillfällen.

Årets pristagare är inte bara en person, utan två. Gemensamt för de båda är att de var unga när de slog igenom i mästerskapssammanhang. Den ena har sedan genombrottet hoppat högst i världen och den andra har simmat snabbast i världen. Deras förmåga att överträffa omvärldens skyhöga förväntningar och sätta historiska rekord är efter år är inget annat än enastående bragd.

Genom idrottsliga meriter i absolut världsklass har pristagarna satt både sig själva och Sverige på världskartan, och en hel nation hyser dessutom hopp om fortsatta fantastiska framgångar i samband med OS i Paris men även framöver.

Svenskar i Världen utser Armand Duplantis och Sarah Sjöström till värdiga vinnare av Årets Svensk i Världen 2024.

Text: Cecilia Borglin

Svenskar i Världen är en ideell och politiskt oberoende organisation som arbetar för att stödja utflyttande och återvändande svenskar. Organisationen är också en remissinstans och bedriver påverkansarbete till nytta för de 685 000 svenskar som arbetar, studerar eller bor utomlands. Organisationen utger utmärkelsen Årets svensk i världen. Mer information på www.sviv.se. Svenskar i Världen finns även på Facebook, Instagram, Twitter och LinkedIn.

Två sverigefrämjare

Text: Eva Hedencrona

Problem? Det löser vi!

Sverigefrämjare Cecilia Borglin, generalsekreterare för Svenskar i Världen

När man träffar Cecilia Borglin, generalsekreterare för Svenskar i Världen, gör sig William Shakespeare påmind med citatet "What's in a name?" Svenskar i Världen (SVIV) är de nästan 700 000 utlandssvenskarnas representant i Sverige. 700 000 svenskar utomlands, det är ungefär lika många invånare som bor i Göteborg, Sveriges andra stad. Det är pensionärer som trivs i solen, studenter som gillar skolan, folk som tycker om arbetspuls i ett främmande land. Och dessa behöver hjälp i en mängd frågor. Med hela "Göteborg" som sin målgrupp skulle man förvänta sig en jätteorganisation med statligt stöd och stora, fina lokaler i centrala Stockholm. SVIV sitter i Näringslivets hus på Östermalm i Stockholm, i ett rum med fyra skrivbord, Cecilia och en kollega arbetar heltid, de får hjälp någon dag i veckan av ytterligare en person och bakom de två övriga skrivborden sitter vanligtvis två praktikanter. SVIV är helt beroende av medlemsavgifter och så kallade partnerskapsavgifter. Dessa måste Cecilia och de andra arbeta hårt med, så inte ens lönen är given utan måste "fixas" av kansliet. Det tycks som om titeln generalsekreterare i det här fallet betyder HR-chef, kommunikatör, lobbyist, ekonomichef, innovatör med mera.

Utlandssvenskarna är inte bara många, de är också viktiga ambassadörer för Sverige eftersom de finns över hela världen och i olika kontexter. SVIV måste vara med, vara steget före och känna in vad utlandssvenskarna behöver. Ett pågående arbete är att ta fram så kallade landguider som beskriver hur det fungerar i det nya landet och det kan röra säkerhet, skolor, mobiloperatörer, hyreskontrakt – i princip det man behöver veta för att flytten ska gå smidigt. För att dessa landguider ska bli så bra som möjligt har SVIV även engagerat utlänningar som bor i Sverige och bjudit in dem att komma med användbara fakta från sina respektive länder. Sedan blir det AW fyra gånger om året när personer som vill flytta utomlands har möjlighet att träffa personer från dessa länder som just nu vistas i Sverige. En typ av "matchmaking" helt enkelt!

Cecilia menar att det är ett stort värde med att bo och arbeta utomlands och vill man ut i världen bör det uppmuntras och

praktiska hinder undanröjas. SVIV samarbetar med rekryteringsföretag, flyttföretag, jurister, Valmyndigheten och har faktiskt lyckats ändra konverteringen av amerikanska highschool-betyg för att underlätta för svenska elever som gått i skola i USA.

Ett annat viktigt arbete är kontakten med politiker för där finns möjligheten att få igenom förändringar som kan gynna utlandssvenskar. Cecilia blev strax innan jul uppringd av Maria Malmer Stenergard, Sveriges migrationsminister, som meddelade att det skulle bli kortare kö in till Sverige för anhöriga till svenskar.

Att vara medföljare, det vill säga följa med sin partner som fått ett roligt jobb utomlands, kan efter ett tag bli påfrestande. Cecilia berättar själv att hennes familj flyttade till Australien och där fanns inget arbete för henne. Efter två år sa hon till sin man att nu var det dags att återvända annars skulle det bli svårt för henne att ta sig tillbaka till arbetsmarknaden. Idag har SVIV ett program som vänder sig till just medföljare som erbjuds rollen som SVIV:s representant på plats.

Men, som Cecilia säger, det finns ingen som vill vara med i en förening om det

inte finns ett tydligt värde. Det SVIV erbjuder är ett kontaktnät av svenskar som bor utomlands, hjälp med råd inför en utlandsflytt, samt rabatter hos bland annat flyttfirmor och jurister. SVIV ordnar också webinarier, Livefika, där medlemmar kan ställa frågor till experter, politiker och myndigheter. Organisationen har ett ständigt driv att bli bättre på att hjälpa dessa 700 000 svenskar i världen och även de som återvänder.

Dessutom erbjuds medlemmar att medverka på Utlandssvenskarnas parlament som följs av mingel med utrikesministern. SVIV delar också ut priset Årets svensk i världen som bland annat Zlatan, Spotifys Martin Lorentzon och Zara Larsson har tilldelats.

Cecilia är generalsekreterare för SVIV, med allt vad det innebär, och menar att hennes arbete går ut på att lösa olika frågor som dyker upp, stora som små. Hon betonar innerligt att hon har ett fantastiskt arbete, "ska jag härifrån får man bära mig ut", säger hon.

Och ni där ute, ni 700 000, kom ihåg, ni har bästa representanten!

Schweiz i mitt hjärta!

Sverigefrämjare Åsa Nyfeler, lärare på Svenska Skolföreningen i Zürich, sagoläsare och mångsysslare inom Sverigefrämjande aktiviteter

Det är inte bara klockintresserade, choklad- och osttillverkare som har en dragning till Schweiz. Landet passar också om man tycker om språk och sport: Schweiz har fyra officiella språk och det finns 353 skidorter som erbjuder runt 7000 kilometer pist.

Efter studenten på Katedralskolan i Linköping fanns ett mål för Åsa Nyfeler, att förädla sin franska och det i Lausanne, den vackra gamla OS-staden vid Genevesjön. Ett au-pairjobb och sport i form av snowboard – och Åsa trivdes lika bra som hon hade tänkt sig. Drömmen om att flytta till Schweiz hade väckts tidigt i Åsas liv; en skoluppgift hade varit att välja ett land och fördjupa sig i det. Det blev naturligtvis just Schweiz och när uppgiften var klar hade Åsa gått och köpt en snowboard, hon hade med andra ord varit redo under en längre tid.

Åsa ville studera till språklärare, men varför göra det enkelt för sig och välja ett svenskt universitet? Hon sökte istället till universitetet i Lausanne, med målet att under fyra år studera tyska, franska och engelska. Det blev plugg, snowboard och praktik på det som då hette Svenska skolan i Geneve. Åsa såg också till att tyskstudierna ägde rum i Zürich. Malmö blev nästa stopp, staden med universitetet som låg närmast Schweiz, och där avslutade Åsa sina studier med en lärarexamen. Men sedan blev det längre till

södra Europa, Åsa fick sitt första jobb i Duved och där gick det att åka skidor och snowboard, men fransk- och tysktalande var det glest med. Men inte så länge, för Åsa ordnade ganska snabbt ett utbyte med Flensburg, tyska barn kom till Duved, och Duvedsbarnen fick åka till Tyskland. För detta belönades hon med SPIRA-priset vilket innebar att skolan fick lite extra pengar, pengar som kunde finansiera ett utbyte med Schweiz. Även detta fixade Åsa. Det blev många utbyten med fokus på tyska och franska och även detta uppmärksammades. Skolan i Duved fick Europeiska kvalitetsutmärkelsen i språk (European Language Label), en utmärkelse för de mest innovativa språkprojekten i Europa.

Även på sommaren reste Åsa iväg med grupper av ungdomar. Det var enklare då eftersom föräldrarna kunde betala när aktiviteterna skedde utanför skolarbetet. 2008 behövde Åsa en paus från alla utbyten och åkte till Tanzania genom studier på en folkhögskola.

Under Duvedsåren blev det en hel del åkande fram och tillbaka till Schweiz och en dag kom beslutet; Åsa skulle flytta permanent, och detta efter Vasaloppet det vill säga i mars 2012. Den nya hemstaden blev Luzern och det skulle inte bli något mer Sverige. Men det visade sig vara fel, när Åsas schweiziske man tog ett jobb i Jönköping, delvis med målet att

lära sig svenska. Det blev ett år i Småland och anställning på Erik Dahlbergsgymnasiet. Enda kruxet var att Åsa precis fött barn och då ska man ju vara hemma. Lösningen blev att göra som i Schweiz, barnledig i tre månader och sedan tillbaka.

Idag är Åsa en Masteruppsats om Ronja Rövardotter rikare, hon undervisar för Svenska Skolföreningen i Luzern, Bern och Zürich, läser sagor på svenska på ett bibliotek i närheten av där hon bor, samt arbetar som lärare på en lokal skola. I Schweiz – dit hon ville. Åsa har mycket i bagaget som definierar den hon är; skidlärarutbildning, erfarenhet som lärare på språkkurser i bland annat Malta och USA, och barngymnastledare. Hon är dessutom en person som

ger flerspråkighet ett ansikte med svenska, franska, tyska och engelska. Hemma pratar familjen, man och tre barn svenska och de andra språken kommer i skolan och på fritiden. Det är nog en underdrift att prata om intresse för språk, sport och Schweiz när det kommer till Åsa. Det är snarare en passion i kombination med ett oändligt driv och en stor förmåga att organisera. Nästa mål är att doktorera. Någon som tvivlar på att det blir verklighet?

Pärla som bär på Ivan den förskräckliges hemligheter

En gång skulle en student till mig berätta om sin semester. Jag minns än idag hur inspirerad han lät när han pratade om en liten rysk stad som många av dagens ungdomar inte ens hört talas om. Det var då jag bestämde att förr eller senare besöka den halvglömda staden i närheten av Moskva. Och det gjorde jag i våras.

Staden Alexandrov är en av många ryska "provinsstäder" som inte anses ha mycket att erbjuda. Medan vissa orter satsar på små museer ägnade åt något specifikt föremål tycks Alexandrov inte bry sig om sådant. Antingen saknas det sponsorer eller samlare som är villiga att öppna ytterligare ett samovar- eller pepparkaksmuseum eller så vill inte stadens administration hålla på med sådan verksamhet.

Vid järnvägsstationen möts man av moderna byggnader från sovjettiden. Bottenvåningarna är prydda med skyltar för mat- och klädbutiker. Här får man ingen känsla av att man reser i tiden – det ser precis ut som i hundratals andra icke-historiska platser. Att promenera till ortens största sevärdhet, kreml, tar nästan en halvtimme.

Hör man ordet kreml tänker man genast på Moskva och Röda torget, även om man är ryss. I själva verket betyder det "befästning", och historiskt sett var det en stad omringad av en mur. Sådana fanns utspridda genom hela Ryssland, men idag finns det bara några få bevarade i olika skick. Oftast ser man bara muren och några kyrkor där, vilket liknar gamla ryska kloster. Det som på ytan skiljer dem åt är att kreml brukar ha utställningar om stadens tidiga historia.

Alexandrov är inget undantag. Dess kreml, mest känd under namnet *Alexandrovskaja sloboda*, ligger vid floden Seraja och idag används den delvis som kloster. Dock finns det några museer – och det är där man sjunker in i Rysslands historia.

Det hela började med ett litet palats åt storfursten Vasilij III som var fadern till Ivan den förskräcklige. 1513 uppfördes här en domkyrka där det bland annat finns två

oidentifierade gravar. Det är inte uteslutet att här vilar Ivan den förskräckliges utomäktenskapliga döttrar.

Efter Vasilij III:s död övergick sloboda till hans änka Elena, och det var då Ivan den förskräcklige kom hit för en längre tid. Han var egentligen väldigt religiös och ville få "guds råd" angående straffen av de adelsmän som bland annat "förrått honom genom att vägra bekämpa rikets fiender" och "utnyttjat tsarpengarna för sitt eget bästa".

I och med att Ivan stannade kvar här förvandlades Alexandrov till Rysslands faktiska huvudstad. Hit flyttade också duman och vissa myndigheter, härifrån startade några erövringståg och här uppstod *oprijnina*, som senare kom att beteckna perioden av repressioner men från första början var Ivans personliga territorium med trupper, inkomster från vilket skulle uteslutande gå till statskassan.

Den epoken var Alexandrovs blomstringstid. Staden blev viktigare och rikare än de andra ryska orterna. De äldre träkonstruktionerna ersattes med sådana av sten. Kyrkorna pryddes med dyrbara dörrar tagna från de erövrade städerna. Hit förflyttades också Rysslands första tryckeri, och det var hit ambassadörerna från England, Litauen, Krim och Sverige kom. Moskva hamnade för övrigt i skuggan av Alexandrov, och dit åkte tsaren bara för kortare perioder.

Sen hände det något hemskt som satte stopp för Alexandrovs snabba utveckling. Det inträffade en tragedi i Ivan den förskräckliges liv: hans äldsta son avled. Ryktet gick att det var själva tsaren som kom i konflikt med sitt barn och i ett anfall av raseri slog honom så hårt att han dog. Nyare forskning visar dock att Ivans son insjuknade och dog av mer eller mindre naturliga skäl. Oavsett sonens dödsorsak så verkar tsaren inte ha kunnat stå ut med sorgen och lämnade Alexandrov för att aldrig mer återvända dit.

1900-talet var fylld av oro för alexandrovborna. Flera gånger har det uppstått större uppror här med upp till 4000 personer inblandade. Staden blev också känd som huvudstaden för 101:a kilometern. "Hundraförsta kilometern" var en inoffi-

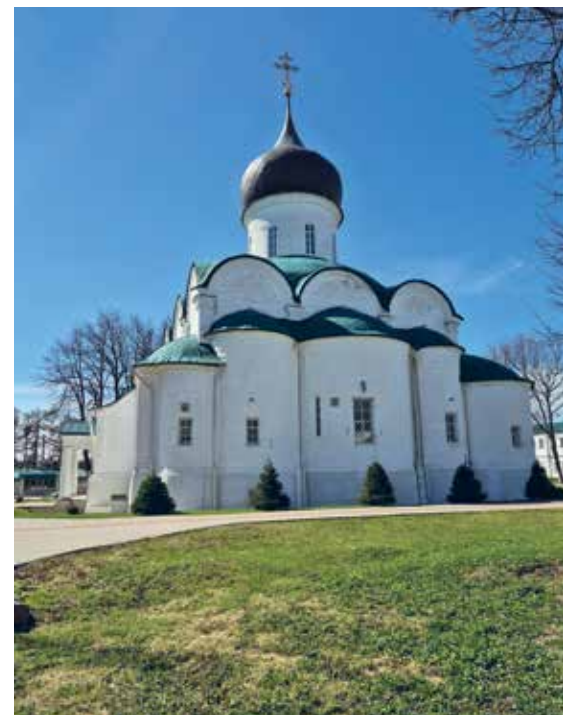
ciell benämning på begränsade rättigheter för vissa medborgare som staten med Stalin som statschef ansåg särskilt farliga.

Bland de anklagade fanns bland annat personer som kunde "påverka" omgivningen med sina icke-statsvänliga idéer, men framför allt handlade det om grova brottslingar, alkoholister, bråkiga människor, de som vägrade arbeta och familjemedlemmarna till "landets förrädare". Ju allvarligare brott, desto längre bort skickades man.

Egentligen var den här typen av exil inget påhitt av Stalin, utan ärvdes från tsarryssland. Personer och deras familjer som skulle skickas i exil fick inte bosätta sig för nära landets gränser eller större städer och senare republikernas huvudstäder. Avståndet var ungefärligt: vissa "exilplatser" låg lite närmare, andra lite längre bort.

Tack vare dessa åtgärder blev Alexandrov på sätt och vis en kulturell plats med vetenskapsmän, konstnärer och författare som bodde sida vid sida med mördare och rånare. Så småningom blev allt detta historia, och idag lever Alexandrov ett lugnt liv som en liten provinsstad med idyllisk natur och tysta byggnader i kreml som bär på många hemligheter från en av Rysslands mest mystiska härskare, Ivan den förskräcklige...

Text: Julia Antonova

Dialekten i Gammalsvenskby

Perfektum och pluskvamperfektum i dialekten, del 3

I denna artikel fortsätter beskrivningen av dialektens grammatik. Materialet för den här studien kommer från intervjuer med dialekttalarna: Lidia Utas, Melitta Prasolova, Anna Lyutko, Emma Utas och Elsa Kozenko. I de föregående artiklarna gavs upplysningar om dialektens bildning av perfektum och pluskvamperfektum och de verb som bildar perfektum med hjälpverben »ha» och »vara» listades. Denna artikel handlar om ordföljd i satser med perfektum och pluskvamperfektum som ibland är olik standardsvenskans ordföljd och därför kräver en separat beskrivning.

Anmärkningar om stavningen

Mina stavningsprinciper för dialekten förklaras i detalj i »Sverigekontakt», nr 1 (2018). Bokstäverna *ā, ē, ī, ō, ū, ǣ, ǫ, ȳ* betecknar långa vokaler; *ā* uttalas på samma sätt som svenskt *a* i *hand* (men långt); *ō* och *o* uttalas som *å* i *år*; *fält*; *ū* och *u* som *o* i *bo, bott*; med *ū* och *ü* betecknas vokaler som uttalas som *u* i *hus, hund*, bara att korta *u*-ljudet i dialekten är öppnare och uttalas med framskjutna rundade läppar. Med *đ, ʃ, ȳ* betecknas samma ljud som svenska *rd, rt, rn*; bokstaven *ʃ* betecknar en konsonant som liknar tyskt *sch* i *Fisch*; *l̄* är »tjockt» *l* (tungspetsen viks högt till gommen, sedan sänks den ner snabbt och vidrör tandvallen en gång); *ŋ* uttalas som *ng* i sång; *x* uttalas som tyskt *ach-Laut*; *β, t, k* är oaspirerade; *g̃, ʃ̃, ȳ̃* uttalas alltid som *g + j, s + j, t + j* och aldrig som i standardspråket. Det finns ingen tonaccent i dialekten; med *ˈ* betecknas frasbetoning. Bindestreck visar delar av sammansatta ord, t.ex. *mann-folk* 'manfolk'. Enkelt snedstreck / skiljer fonetiska varianter; dubbelt snedstreck // morfologiska. Bokstavliga översättningar ges i vinkelcitattecken (»»).

Supinums plats

Den enda stränga regeln är att supinum placeras i satsens slut. Objekt och adverbial – om de är ensamma ord och inte fraser – placeras vanligen mellan den finita verbformen, dvs. hjälpverbet, och supinum. Antalet ord mellan hjälpverbet och supinum är sällan större än tre, men det finns exempel där hjälpverbet och supinum står längre ifrån varandra:

Nō hāv Emil-bill, mamasēs küsīn, ō soʃs̄ g̃jūd...
'Nu hade farbror Emil, mammas kusin, också gjort så...' (häv är hjälpverbets form i pluskvamperfektum som motsvarar sv. *hade*; märk den dubbla – »pleonastiska» – genitiven i *mamasēs*: *mamas* 'mamas' + *-es*; märk också ordet *bill* 'farbror, morbror, manlig släkting', det går tillbaka till fornsvenskans *bipil* 'den som beder ivrigt; friare');

Jār rāi löyatār ija rāven änt vare 'Det har varit länge utan regn' (en opersonlig sats där det förmella subjektet, som skulle vara *he* 'det', är utelämnat; den vanligare konstruktion skulle vara *he jār rāi...*; märk det sammansatta

adverbet *löyatār* 'länge', där *tār* är en form av substantivet »tid» med den maskulina ändelsen *-ār*).

Det direkta objektets plats i satser med enkla verb i perfektum.

Enkla verb är de som inte har partiklar, dvs. stiga är ett enkelt verb, medan stiga av är ett partikelverb med partikeln av. Objekt som är substantiv och pronomen (men inte fras) placeras framför supinum:

Ja har vatn hållt 'Jag har hållt vatten';
Ja har me försäina 'Jag har försenat mig';
Tom hāv allt üt-tāje 'De hade tagit ut allt';
Ja kann änt hitt pō päja, kott ja hā-dom lād?
'Jag kan inte hitta pengarna, var har jag lagt dem?';
Ot me, he foll-e änt, soʃs̄om-dom hāv-on klīstra
'Om du frågar mig, tyckte jag inte om hur de hade kalkat det (köket) (sådan användning av verbet fall 'falla' kommer från ty. *gefallen*: *das gefällt mir* 'jag tycker om det').

Mycket sällan placeras det direkta objektet efter supinum, som i standardsvenskan/ Observera att i dessa fall står adverbet framför supinum, men objektet efter:
Unde näsa hāv-dom titt lād bummäl 'Under näsan hade de lagt dit bomull';
Ja hār rāi boka brē 'Jag har redan bakat bröd';
Ja hār rāi bosa vatn 'Jag har redan värmt vatten'.

Adverbs plats i satser med enkla verb i perfektum.

Adverbet står vanligen framför supinum:
Katīfla jäva rāi dämmtest 'Potatisar har redan (små)kokats';
He kumār üt, än-de hār hēr rüke 'Det märks att du har rökt här';
Han mado hōa mike färtjēt 'Han har kanske tjänat mycket';
Adverbet *äntän* 'ännu inte' placeras i bisatser framför verbets finita form: *Tō-de äntän hār jäte iyatij änt...* 'Om du inte ännu har ätit någonting...'.
Det enda exempel i vilket adverbet står efter supinum: *Tō gīsa de svē-en, a ja hār svēe rāi* 'Du tankte svida den (tuppen), men jag har svidit den redan' (jänte ...*ja hā-n rāi svēe* och ...*hār rāi* *ō-en svēe*).

Inbördes placering av adverb och objekt i satser med enkla verb i perfektum.

I de flesta exempel står adverb (vilket är *rāi* 'redan' i angivna exempel) framför objekt:
Hēna hār rāi ägge būd 'Hönan har redan lagt ägget';
Ja hār rāi gässe inn-drīvd 'Jag har redan drivit in gässen';
Hā-de rāi küdna fultra? 'Har du redan fodrat korna?'

Ett exempel finns med det negativa adverbet *änt* 'inte' i en sats med direkt ordföljd; *änt* står framför objektet: *Dūken hāv änt ija vatn sīd* 'Den här duken har inte sett något vatten' (dvs. den är mycket smutsig). En sats där objektet (värke) står framför adverbet: *Ja hār värke rāi hugge* 'Jag har redan huggit veden'.

Om det direkta objektet är ett pronomen står objektet efter den finita verbformen och framför ett adverbial eller attribut. Det är en strikt regel, åtminstone i satser med enkla verb: *Tō hā-de rāi vaska?* 'Har du redan tvättat dig?' (objektet är *-de* 'dig'; *rd* i *har de* blir *d: hā-de*; märk att ordet »tvätta» helt saknas till förmån för »vaska» i dialekten);
Ja hār me rāi roka 'Jag har redan tvättat mig';
Ja hā-n rāi svēe 'Jag har redan svett den (tuppen)'; *hā-n blir hā-n*; *-n* är en förkortad form – eller, vill man använda lingvistiska termer, **enklitisk form** – av *han* som används inte bara som subjekt, utan även som objekt i dialekten (dvs. dialektens *han* motsvarar både »han» och »honom»);
Han hār-e äntän hāve, stonde 'Han har inte haft det, förståndet' (sagts om en mentalt sjuk person, *äntän* är »inte än»; *-e* är en enklitisk form av pronomenet *he* 'det');
Ja hār me mäüädäl järkälä 'Jag har kanske (»merende») förkylt mig';
Hund änt a hāve-de bite, um-de änt a hāve-en narra 'Hunden skulle inte ha bitit dig om du inte hade retat den'.

Satser med omvänd ordföljd.

I satser med omvänd ordföljd står subjektet efter det finita verbet (dvs. efter perfektums eller pluskvamperfektums hjälpverb) och andra satsdelar står efter subjektet.
Nō jā-n ō-sunna 'Nu har han somnat' (ver-

bet *summ* *ō* 'somna' kräver hjälpverbet vara i perfektum; *ō* här är en verbpartikel som framhäver att en handling eller ett tillstånd är fullbordat; *-n* är en enklitisk form av han), *Konn jā-n blōe?* 'Vart har han blivit?', dvs. '... tagit vägen' (verbet *blī* kräver också hjälpverbet vara; adverbet *konn* är »vart» i dialekten, jfr. da. *hvorhen*),

Nō jā-n dēär blōe 'Nu har han dött' (märk att »dö» i dialekten är »bli död»: *blī dēär*, när man talar om människor, om djur säger man »dö av»: *dāi ō*),

Hōss hā-de-de klēdd?! 'Hur har du klätt dig?!' (inte ...*hā-de klēdd-de*; märk att den enklitiska formen av pronomenet »du» ofta är *de* i dialekten, den sammanfaller med objektformen *de* 'dig'; *-de* är »du» och *-de* är »dig» i denna sats); *Kanske hār-e nōat skēdd?* 'Kanske har det skett något?';

Kō hāv-dom pō-on klēdd? 'Vad hade de klätt på henne?' (*-on* är en enklitisk form av *hon*; dialekten särskiljer inte »hon» och »henne»; båda är *hon*).

Det finns ett exempel på en negativ sats med omvänd ordföljd där adverbet änt står efter det finita verbet: *Mān hēr har änt slift skēd* 'Men här har sådant (»slikt») inte skett'.

Supinum av partikelverb

Om ett verb har en partikel, placeras partikeln framför supinum. Tillsammans blir de ett sammansatt ord med huvudbetoning på det första ledet (dvs. på partikeln) och bibetoning på det andra (på supinum). Ett sådant betoningsmönster är typiskt för de flesta sammansatta ord i de estlandssvenska dialekterna.

Fūla jara bott-flōe 'Fågeln har flugit bort'; *Vatne jār bott-runne* 'Vattnet har runnit bort'; *Snyūen jār bott-smulte/lō-smulte* 'Snön har smält bort';

Blummana jara bott-blikkna 'Blommorna har vissnat bort';

Kōle ha-de inn-bjōe? 'Vem har du bjudit in?'; *Grāna jara nēr-mūfftest* 'Grenarna har böjts ner';

Ān bita jār ō-brūtest 'En bit har brutits av'; *Skjottana jara ō-lōpe* 'Skjortorna har bleknat'; *Ja hār ō-lote de rīk* 'Jag har slutat röka'; *Stjūe jār upp-brunne* 'Huset har brunnit upp'; *Han jār upp-stive, ja tarva änt gō väkke-en* 'Han har stigit upp, jag behövde inte gå och väcka honom';

Han jār upp-vakna 'Han har vaknat'.

Samma regel ser vi i satser med preteritum konjunktiv, dvs. verbpartikel placeras framför huvudverbets supinum; *Ja kunnt egōr a hāve sundār-klōe värke, no he vār me fūtt!* 'Jag kunde ha klivit ved igår, men jag kände mig dålig' (he vār me fūtt verkar gå tillbaka på ett ryskt uttryck som bokstavligen lyder »det var mig dåligt»).

Det enda exemplet där partikeln står efter supinum: *Ja hār klēna vrid üt* 'Jag har vridit ut »klädern», dvs. tvätten' (jämfte *Ja hār klēna üt-vrēe/üt-vrid*).

Adverbs plats i satser med partikelverb i perfektum.

Adverbens plats hos partikelverb i perfektum är densamma som hos enkla verb: i satser med direkt ordföljd står adverbet efter det finita verbet och framför partikeln:

Gruba jār ō üt-slukkna 'Spisen har också slocknat' ('också' är *ō* i dialekten; ordet *gruba* kommer genom ryskan från tyskans *Grube*), *Värke jār rāi ō-brunne* 'Veden har redan brunnit upp' (märk att värke är det enda ordet för »ved» i dialekten);

All klēnar jara rāi ō-brūkast 'Alla kläder har redan »brukats av», dvs. nöts';

Īsn jār rāi sundār-lēndest 'Isen har redan »lenats sönder», smält';

Kō, tō hār rāi fādes-lōa de jāta? 'Vad, har du redan lagat färdigt att äta?';

Āggena jara rāi bott-darvast 'Āggen har blivit skämda';

Dāien jār äntān upp-hāvdest 'Degen har inte ännu jäst';

Sūle var äntān upp-kume 'Solen hade inte ännu stigit upp';

Ja kann nōl fast-e, tom jara äntān üt-rüssmast 'Jag kan stoppa det, de (sockorna) har inte ännu »rüssats ut», blivit helt tunna och nötta';

Ja hār hēr arbete min häula liffs-tār 'Jag har arbetat här hela mina livstid';

Han hār mīke ve-//girm-lād 'Han har lidit mycket (i sitt liv), har gått igenom mycket'.

Det negativa adverbet änt står mellan det finita verbet och partikeln med supinum: *Han hāv änt üt-e bitatt! allt som gehēdest* 'Han hade inte betalat ut allt som behövdes'.

Ett exempel, där adverbet står efter supinum: *Dōmb jār hūp-sammlast allstāll* 'Damm har samlats ihop överallt'.

I satser med omvänd ordföljd står adverbet efter subjektet och framför partikeln+supinum: *Nō jara-dom rāi ō-bātrast* 'Nu har de (blemmorna) redan »bättrats av», läkts'.

Adjektivs plats i satser med partikelverb i perfektum.

Adjektiv placeras också framför supinum:

Hon hā-se hāil üt-mōla 'Hon har sig »hel utnålad?», dvs. använt alltför mycket smink;

Han jār sjūkār blōe 'Han har blivit sjuk';

He jār stilla blōe 'Det har blivit tyst';

Tāt-dom jara rāi brūnar brāstest, so kann-e byre sprättas 'När de (kakorna) redan har bakats bruna, så kan det börja »sprättas»';

He ämbare jār fūllt driūpest 'Ämbaret har redan »drupits» fullt', har blivit fullt med vatten;

Kāte jār änt blōütt kūkast 'Köttet har inte »kokats blött», dvs. har inte blivit mjukt.

I satser med presens konjunktiv står predikativt adjektiv efter supinum:

He änt a drōe girm, um dāna änt a vare ipet

'Det skulle inte draga igenom (om korsdrag i rummet) om dörren inte vore öppen' (man kan inte säga »änt ipet a vare»);

He a vare bātrare, umm-de a kume de more 'Det skulle vara bättre, om du kom i morgon' (man säger inte »He bātrare a vare» eller »He a bātrare vare»);

Umm-en a satt hūgyra, so-en änt a drukke 'Om han satt hungrig, så skulle han inte dricka'. Men i satser med preteritum konjunktiv kan adjektiv stå framför huvudverbets supinum: *He a vare bātrare vare, umm-en egōr a vare kume* 'Det skulle ha varit bättre om han hade kommit igår';

Komföre hållt-de üt he mölke? Lāt-e a vare sūtt blōe 'Varför hällde du ut mjölken? Låt den »ha varit sur bliven», låt den bli sur'.

Objekts plats i satser med partikelverb i perfektum.

Om ett partikelverb har ett direkt objekt som är substantiv, placeras det efter det finita verbet (dvs. efter hjälpverbet) och verbpartikelnen står framför supinum:

Ja hār dūken sundār-slite 'Jag har slitit sönder duken' (inte »sundār-slite dūken»);

Bōna hōa papparār sundār-slite 'Barnen har slitit sönder papper';

He har all stigar fast-td 'Det har yrt fast alla stigar', dvs. alla stigar hade täckts efter ett snöfall';

He hār snjū-drīvar hūp-tjūla 'Det har drivits ihop snödrivor (av stormen)';

Ja hār hund xjōt-skjūte 'Jag har skutit ihjäl hunden';

Nōn hār smōle po-tjēt 'Någon har tänt på »smålet», dvs. soporna;

Ja hār klēna üt-vrēe 'Jag har vridit ut tvätten'.

I satser med preteritum konjunktiv är en annan ordföljd möjlig: partikeln placeras inte framför supinum, utan efter hjälpverbet *hāve*, det direkta objektet står mellan partikeln och supinum av huvudverbet: *Ja änt a hāve upp fūtn gnēe, umm skūen änt a vare so trāyār* 'Jag skulle inte ha gnidit upp (dvs. skavat) min fot om inte skon hade varit så trång' (i en sats med perfektum skulle det snarare låta »...a hāve fūtn upp-gnēe»).

Inbördes placering av adverb och objekt i satser med partikelverb i perfektum.

Om ett adverb finns i en sådan sats, står det framför objektet (som är substantiv) eller framför adjektivet. Exempel med objekt-substantiv:

Hon hār rāi stonde bott-tappa 'Hon har redan tappat bort förståndet' (dvs. har blivit mentalt sjuk);

Grāse hār äntān frāi üt-kasta po se 'Gräset har inte ännu kastat ut frön på sig' (det finns inga frön på gräset ännu);

Ān svāgār giūbb, mān hār äntān sinne bott-tappa '(Han är) en svag gubbe, men han har inte ännu tappat sinnet (förståndet)';

Āin gōnyar hāv-dom ō gūar hūp-nappa 'En gång hade de också plockat svamp' (märk den egendomliga formen *āin gōnyar*; *gūar* 'svampar' är ett gammalt ryskt lånord).

Exempel med adjektiv:

He jār rāi svālare blōe 'Det har redan blivit svalare';

Smōle jār rāi allt upp-brunne 'Soporna har

redan alla brunnit upp'.

Hit också hör satser där objektet är pronomenet allt:

Ko, tom hōa rāi allt üt-lasta? 'Vad, de har redan lastat ut allt?'

Ja hār rāi allt üt-grāva 'Jag har redan grävt ut allt'.

I bisatser med omvänd ordföljd placeras det negativa adverbet änt framför den finita verbformen:

Hon fräiddest, än-en änt hār bott-on glēmd 'Hon blev glad över att han inte har glömt bort henne' (konjunktionen »att» är än i dialekten); *Ja fi kallt, före he, än ja änt hāv pō me klēdd* 'Jag frös därför att jag inte hade klätt på mig'.

Plats av objekt-pronomen i satser med partikelverb i perfektum.

Om det direkta objektet av partikelverb är ett personligt eller reflexivt pronomen, står det efter verbpartikeln och är obetonat:

To-de hār bott-e glēmd, hōss-e häits... 'När du har glömt bort det, vad det heter...';

Ja hār rāi fādes-e kūka 'Jag har redan kokat färdigt det';

Ja väit-do änt, kole hāv fādes-e lōa 'Jag vet verkligen inte vem som hade kokat det färdigt';

Konföre hā-de äntän inn-dom sōd? 'Varför har du inte ännu sått dem (blommorna)?';

Han hār inn se flodra me väis 'Han har smutsat ner sig med »vesa»' (väis är 'smuts, slask');

Ja hār rāi ō-en svēe 'Jag har redan svett den (tuppen)';

Tom hōa rāi ō se klēd 'De har redan klätt av sig'; *Ja hār ō me klēdd* 'Jag har klätt av mig'; *Ko hāv-dom pō-on klēdd?* 'Vad har de klätt på henne?';

Ja hār sundā-n slite hōlj slarvar 'Jag har slitit den (duken) sönder till trasor';

Ja hār rāi sundār-e klōe 'Jag har redan klivit den (veden) sönder';

He hār upp se samlast, he smōle, ja för kēr üt-e nō 'Det har samlat ihop sig skräpet, jag får köra ut det nu';

Umm monnan, än iyen änt stār, än ja hāv üte-e kasta, tū ve üt-e 'På morgonen, så att ingen skulle se att jag hade kastat dem (näten), tog vi ut dem';

Ja hār rāi üt-e släfft 'Jag har redan släckt den (elden)';

Han hāv änt üt-e bitatt allt som gehēdest 'Han hade inte betalat ut allt det som behövdes';

Väligen blāi allan, hōa rāi üt-n jāte 'Soppan (»vällingen») har tagit slut, (vi) har redan ätit den' (märk att motsvarighet till sv. soppa inte förekommer i dialekten; välj används i stället i den betydelsen);

Ja hār üt me sūe 'Jag har sovit ut';

Hon säit, än-on hār üt se kvēla 'Hon säger att hon har tröttat ut sig'.

Ett exempel med perfekt particip i stället för supinum: *Sänn, to-dom rāi vār stēre, hāv üt se lādār po svānsk...* 'Sedan, då de redan var större, hade de lärt sig på svenska...'.
Hit också hör exempel med adjektiv, dvs. ord som inte är verbpartiklar, men i detta sammanhang står nära dem:

Tom hōa eda räint-e gjūd üte kättan 'De har idag gjort det rent i »kätten», dvs. lilla trädgården framför huset;

Hon hār mäitt se jāte me nōat 'Hon har »ätit sig mäitt med något», har ätit alltför mycket så att hon har blivit sjuk; *Tom gāsse hōa māt-ta-se jāte* 'Gässen har ätit sig mätta'; *Brīfa tū-dom ipet, o vār-e titt triffit pō, än-dom hāv ipetā-n tāje* 'Breven öppnade de, och tryckte på, att de hade öppnat dem'.

I satser med presens konjunktiv gäller en annan regel. Om ett direkt objekt av partikelverb är ett enstavigt pronomen placeras det efter partikeln och både partikeln och pronomenet står efter supinum:

Hon änt a bilda üt se 'sošs, um-on a vare klūk' 'Hon skulle inte vara så mällig (»skulle inte ha bildat ut sig så») om hon var klok' (inte »änt 'üt se a bilda»).

I olikhet med detta, har satser med preteritum konjunktiv samma ordföljd som satser med perfektum och pluskvamperfektum, dvs. verbpartikeln och pronomenet placeras framför supinum av huvudverb:

Umm-en änt a hāve ō-de hōlt, so-en änt a vare kume

'Om han inte hade tyckt om dig, så skulle han inte ha kommit' (hōld ō = tycka om, älska);

Tom äiles änt a hāve üt-on būta 'De skulle inte ha botat henne i alla fall' (inte »a hāve būta üt-on»);

Han kunnt a hāve ō se stārft 'Den (hästen) kunde ha kvävt sig';

Tō skilt a hāve pō me līdest 'Du skulle ha lyssnat på mig';

Tō änt a göljast, umm-de änt a hāve mäitt-de jāte me nōat 'Du skulle inte få kväljningar (göljas är 'vilja kråkas, få kväljningar') om du inte hade »ätit mäitt dig med något».

Det enda exemplet med pronomen-objekt som inte står mellan verbpartikeln och supinum utan efter supinum: *Äin gojjar hāv-dom ō gūar hūp-nappa o hāv fādes-kūka-dom* 'En gång hade de också plockat svamp och hade kokat dem färdiga'. Den här ordföljden heter **kiasm** i språkvetenskaplig terminologi. Den innebär att de element som motsvarar varandra får olika plats i satsen och vanligen blir korsställda: **gūar hūp-nappa o hāv fādes-kūka-dom**.

Om det direkta objektet inte är ett enstavigt personligt eller reflexivt pronomen, så placeras det inte mellan verbpartikeln och supinum utan framför dem:

Ko, tom hōa rāi allt üt-lasta? 'Vad, de har redan allt lastat ut?';

Ja hār rāi allt üt-grāva 'Jag har redan utgrävt allt' (i trädgården).

Om det enklitiska pronomenet är subjekt (dvs. i bisatser med omvänd ordföljd) placeras det efter den finita verbformen och blir inte inskjutet mellan verbpartikeln och supinum: *Hēr näst oss tän sär-gōje vintān hāv-e upp-jāga stik stūr drīvar...* 'Här hos oss den förra vintern hade det drivit upp sådana stora snödrivor...' (inte *hāv upp-e jāga*).

Om det direkta objektet är en fras, placeras det vanligen efter supinum: *Han kann otār sjū lājäre, tāt-n hār üt-sjūa häila klippsn* 'Den (getingen) kan suga »längre» (vidare) tills den har sugit ut hela klasen'. Jämför dock: *He hār all stigar fast-ūd* 'Det har »fast-yrt» (täckts med snö) alla stigar'.

Om supinum har ett direkt objekt som är infinitiv står det efter supinum:

Ja hār ō-lote de rīk 'Jag har slutat röka' (de är infinitivmärke i dialekten);

Tār jār he mōla käte, som ja hār fādes-lōa de gāra korvar 'Där är det malade köttet som jag har lagt färdigt att göra korvar'.

Adverbial kan också placeras efter supinum om det är en fras:

Ja hār hēr arbeta min häila liffs-tiār 'Jag har arbetat här min hela livstid' (märk att tiār är singularis och inte »tider»);

Edā hār-e blēst häila dāen 'Idag har det blåst hela dagen';

Han hār tjūte häila nōte 'Den (hunden) har tjtut hela natten';

Tom hōa eda räint-e gjūd üte kättan 'De har idag gjort det rent i trädgården (framför huset)';

Häila rigōdn jār inn-vākst mā būrjanar 'Hela trädgården (bakom huset) har blivit övervuxen med ogräs';

Tom hōa skälllest milla se 'De har grålat med varandra, »mellan sig»'.

I satser med konjunktiv ser vi samma placering av adverbial: *Ja kēft katūflar, o ja änt a hāve tarva so mīke* 'Jag köpte potatis, men jag skulle inte ha behövt så mycket'. Det är emellertid inte en strikt regel, eftersom det finns exempel där adverbialfraser står framför supinum: *Katta jār po būde upp-sprunte* 'Kattan har hoppat upp på bordet'.

Text och foton: Alexander Mankov (Institutet för lingvistik av Rysslands vetenskapsakademi, mankov@iling-ran.ru). Jag är mycket tacksam mot Elis J. Ahlberg för värdefulla insikter och kommentarer angående artikeln.

Kunskapsdistribution och tankemönster

Man skulle kunna tänka sig att en bok med titeln *Läroverken in memoriam, En studie av kulturarv, pedagogik och politik under 100 år inte skulle vara en bladvändare.*

Ingenting kunde vara mera felaktigt. Detta är en oupphörligen spännande person- och idéhistorisk text, omfattande lika många sidor som årets dagar. Den behandlar grundligt och exempelrikt de klassiska kunskapsöverföringsfrågorna. Vilket kunskapspaket ska lämnas över till nästa generation, hur omfattande ska det vara, på vilket sätt ska det förmedlas och i vilken organisatorisk struktur? Ska alla barn och ungdomar kunna ta del av allt, vilka gallringar, tester, prov ska gälla, hur ska kunskapsinhämtningen bedömas? Ska individen eller samhället styra val, kunskapsinriktning och omfattning? Man mötte frågorna i den s.k. snillekommitten från 1825 – med Tegnér, Geijer, Agardh, Berzelius – likaväl som i dagens regeringsutspel för att styra universitetets kursutbud.

Strukturdebatten pågår alltid – det kan ha rört sig om kyrkans roll, folkskolans införande, läroverkets anknytande till basutbildningen, lärarutbildningen, kontroll- och styrfunktioner som inspektörer, censorer, Skolöverstyrelsen och Skolverket.

Stat, socken, kommun, aktiva lärarorganisationer, enskilda eldsjälar har drivit fram nya lagar, förordningar, undervisnings- och läroplaner och organisationsmodeller i anslutning till de aktuella kulturella tankemönstren.

Gud, konungen och fosterlandet.

Medborgarfostran och folkhälsa. Landskap och hembygds-kunskap.

Naturvetenskap och teknik, skönlitteraturens betydelse för språk och fantasi.

Folkhem, demokrati, yttrandefrihet och kritiskt tänkande.

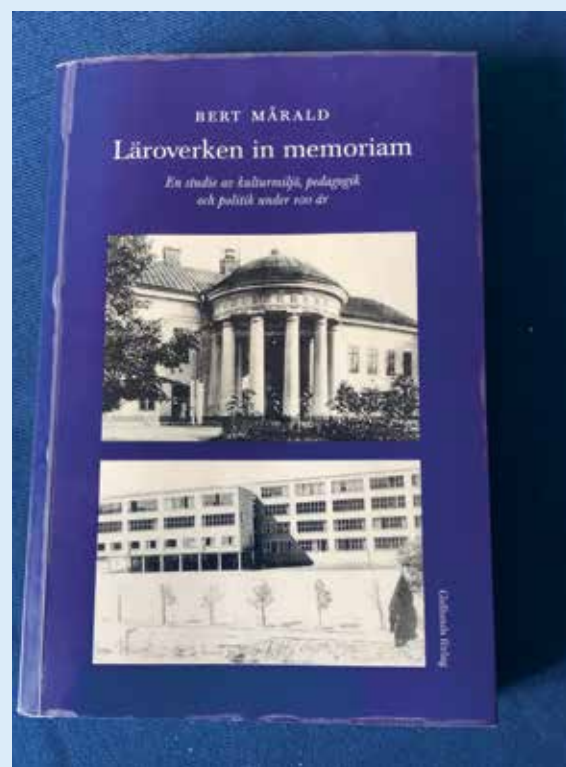
Författaren, Bert Mårald, är historiker och har verkat som lärarutbildare vid Luleå Tekniska universitet. Hans personliga anslag och egna skolhistoria gör att man som generationskamrat nickar instämmande till både det privata och det offentliga. Hans egen skoltid utspelar sig bland annat i två pregnanta göteborgsskolor: Den vackra Karl Johansskolan från 1920-talet, ritad av Gunnar Asplund, och det ärevördiga läroverket Hvitfeldtska, med en 350-årig historik, grundad som Göteborgs gymnasium av Drottning Kristina 1647 och ekonomiskt säkrad av Margareta Hvitfeldt 40 år senare.

Och här berör han två viktiga skolaspekter: Skolhusets utseende och funktion och vikten av tillhörighet, kanske till och med identifiering. Detta kan ju ske med yttre markörer, skoluniform, skolmössor, nålar/broscher - eller mantlar som på Hogwarts eller engelska universitet. Men en djupare tillhörighet utgör alumniföreningar och stoltheten – i bästa fall – att vara en hvitfeldtare, kjellbergare, södralatinare, samskolit eller vad det nu kan vara.

Skolhuset som kulturell artefakt har jag ofta skrivit om – jag har som Bert Mårald tillbringat min skoltid i skolborgar: Nordhemsskolan, Kjellbergsska, Majornas läroverk. Hus som säger: detta är ett vackert och viktigt hus, här sker väsentligheter, och Du som vistas här är också viktig. Geijers ord skulle alltid vara rättesnöre vid skolbyggnation. Under barn- och ungdomsåren” borde människan omgivas med allt det sköna, som mänsklighetens välgörare, de största konstnärer, skapar. Näst den högstes tempel vet jag inga byggnader, där ädelhet, värdighet, skönhet äro anständigare än i dem, som helgas åt offentliga undervisningen”.

De är viktiga ramar och scener för vilken undervisningsdistribution som helst.

Författarens personhistorik är rolig och detaljerad – han skriver fram de många enskilda utbildningsengagemangen från 1800-talets mitt och till våra dagar; författare och kulturdebattörer, forskare och skolfolk, folkbildare och politiker. Många starka personligheter med välformulerade ideolo-

gier, ibland omsatta i form av läromedel. Göteborgs universitet har ett suveränt motto: *Tradita innovare, innovata tradere*, dvs att förnya det överlämnade och lämna det förnyade vidare.

Detta borde citeras oftare i dagens debatt – för den lär gå vidare. I dessa dagar pågår över 20 statliga utredningar som på något sätt berör skolan, dess organisation och innehåll, samtidigt som media rapporterar att var femte grundskoleelev inte är behörig till gymnasiet. Spännande fortsättning.

Text: Ulla Berglindh

(Bert Mårald: *Läroverken in memoriam. En studie av kulturmiljö, pedagogik och politik under 100 år.* Gidlunds förlag 2023)

...och en tvååring:

Rubriken anknyter till min text i nummer 1 av Sverigekontakt 2024 och bilden av en tioårings bokhylla.

Det gäller att börja tidigt och ofta. Lilla Victor, två, snart tre, får ett par gånger i månaden en ny bok. Den mottages med förväntan och entusiasm och läses och diskuteras med föräldrarna. Just nu bygger han på sin specialistkunskap inom faunan. Han är i synnerhet fokuserad och kunnig på djurens beteenden och boendeformer.

Media levererar ständigt larmrapporter om sjunkande läskunnighet i skolan, med negativa överspridningseffekter på kunskapsinhämtning överhuvudtaget, skrivförmåga och språkutveckling. PIRLS-undersökningarna (Progress in International Reading Literary Study) vart femte år visar nedåtgående kurvor, i synnerhet för pojkar. De i skolans styrdokument inskrivna nödvändiga skolbib-

lioteken har stora brister och är oftast inte bemannade. Det är förödande både för individen och för samhället att inte möta och använda sig av litteratur.

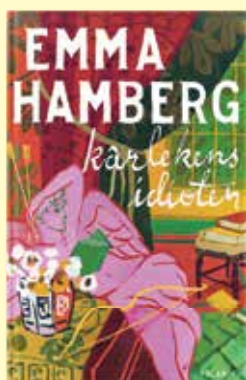
Victor däremot lär sig bokstäver och bygger oupphörligt på sin boksamling av skön- och facklitteratur och avnjuter den ofta sittande i sin läsfåtölj. Han pratar om gestalter och innehåll, texttolkar och bearbetar. Risken för att han i skolåldern skulle anamma stereotypa narrativ om pojkar och litteratur är minimal.

Så enkelt kan det göras. Och så lustfyllt.

Text: Ulla Berglindh

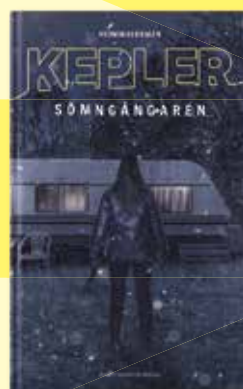
Nya spännande böcker från Sverige!

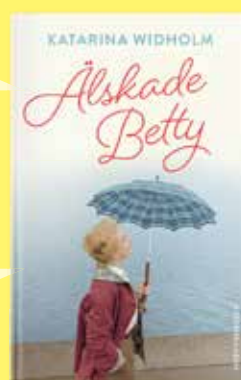
Emma Hamberg
Kärlekens idioter

Emelie Schepp
Hundra dagar i juli

Lars Kepler
Sömngångaren

Katarina Widholm
Älskade Betty

Gå in på [bokus.com](https://www.bokus.com) och välj bland över 10 miljoner titlar till ytterst låga priser. Där framgår det även vilka länder vi levererar till.

bokus

Spalten Samspråk om flerspråkighet – 15 år av insikter och erfarenheter

I december 2009 skrev jag mitt första bidrag i denna spalt som då koordinerades av Leena Huss. Leena lämnade sedan över koordinationen till mig, och under de senaste 15 åren har jag nu koordinerat Spalten om flerspråkighet till Sverige-kontakt – fyra bidrag per år. Detta bidrag blir dock det sista för min del, och jag vill här sammanfatta mina reflektioner från dessa år.

När jag tog över spalten hette den ”Samspråk med flerspråkiga familjer” och koordinerades alltså av Leena Huss som då arbetade vid Uppsala universitet. Jag fick tidningen Sverige-kontakt skickade till mig per post i min roll som svenskklärare vid universitet utanför Sverige och läste alltid tidningen med stort intresse. En dag tog jag kontakt med Leena för att berätta om flerspråkigheten i vår familj och blev då ombedd att skriva ett bidrag om detta. Senare fick jag även förfrågan om att ta över spalten. När jag tog över valde vi att ändra namnet till ”Samspråk om flerspråkighet” för att öppna upp för fler personer än endast familjer.

Flerspråkigheten på en personlig nivå

Mitt liv har alltid präglats av språk. Som barn var det några få språk: finska hos grannen, engelska hos bästa kompiserna på förskolan. I skolan fördjupades inläringen och användningen av engelskan och tyska, spanska och latin tillkom. På universitetet i min hemstad Umeå blev det sedan fokus på spanska, engelskan var med även där.¹

Efter studier i Spanien bodde jag ett tag i Göteborg innan jag 2001 flyttade ner till Bodensjön i södra Tyskland, där jag fortfarande bor. Jag hade då träffat en man från Spanien som senare blev min man och far till mina två barn. I mitt första bidrag till Sverigekontakt fokuserade jag främst på barnens flerspråkighet – de var då 2 och 4 år gamla. Jag tog dock även upp min egen flerspråkighet, som även den har förändrats under åren. När jag bodde i Spanien blev det mest spanska som gällde. Det fanns visserligen internet och mejl, men ingen hade det hemma och det var fortfarande dåligt med tillgången till det. Sedan internet har blivit mer lättillgängligt, har det blivit lättare att bibehålla svenskan. Min tyska har samtidigt utvecklats och spelar nu en stor roll i mitt liv.

När mina barn växte upp i vår flerspråkiga miljö (jag svenska, med spansk man, boendes i Tyskland) blev jag allt mer medveten om de utmaningar och frågor som uppstår för föräldrar till flerspråkiga barn. Som språkvetare hade detta alltid intresserat mig, men nu tillkom ett utlandssvenskt perspektiv vilket ledde till att jag 2013 skrev boken *I love svenska* <https://monicabg.com/i-love-svenska/>. Jag har under årets lopp fått mycket positiv feedback om boken. Speciellt när jag är ute och föreläser så kommer folk fram och säger ”Vi har din bok *I love svenska* hemma och den har hjälpt oss så mycket”. Detta gläder mig oerhört, eftersom det var just därför jag skrev den.

Att få följa mina barns flerspråkighet har varit, och är fortfarande, en fantastisk resa. Förutsättningarna för att de skulle lära många språk var goda: jag är språkvetare och vet hur man främjar flerspråkighet (tips finns på https://monicabg.com/flera_sprak_i_familjen/ och <https://monicabg.com/hjalpmedel/>). Vi bor i Tyskland, där folk överlag är positivt inställda till Sverige och svenska, så barnen fick mycket positiv respons. Många berömde barnen (och gör det fortfarande) med tanken om att de måste vara så intelligenta eftersom de talar så många språk. Intelligens är dock inte en avgörande faktor vid språkinläring.

Idag pratar barnen svenska, tyska, spanska och engelska. Deras skriftspråk sitter bra på tyska (skolspråket) och engelska (även det ett språk som används i skolan), medan de andra språken används mindre i skrift. Sonen har även lärt sig franska (genom skolan) och italienska (genom flickvännen). Det var naturligtvis inte alltid lätt – t.ex. i 5-6 åldern, när barn ofta ifrågasätter varför man överhuvudtaget måste tala flera språk var det inte enkelt. En annan utmaning var att svärföräldrarna inte alltid förstod varför vi ”förvirrade” barnen med så många språk. Men när sonen var

kring 10 år så bad svärfar om ursäkt och tackade oss för att vi hade varit så ihärdiga. Han insåg att han annars inte hade kunnat prata med sina barnbarn och han var väldigt tacksam för att han och svärmor kunde det i och med att barnen lärde sig spanska.

När man lär sig språk i en informell miljö (t.ex. via familjen) ligger ofta fokus på det muntliga. När jag har kontakt med föräldrar till utlandssvenska barn brukar jag därför fråga: vad är ert mål? Om målet är att barnet ska studera på ett svenskt universitet på svenska krävs mer tid och energi för att utveckla skriftspråket. Men om målet är att kunna prata med släkt och vänner, räcker det muntliga ofta långt. Det är hursomhelst viktigt att komma i kontakt med det språk man vill lära sig eller vill att barnet ska lära sig. Mitt motto är därför ”prata på”. Det handlar inte bara om kvantitet, men om man aldrig hör eller kommer i kontakt med ett språk, blir det svårt att lära sig det.

Flerspråkighet inom jobbet

Flerspråkigheten är inte bara något jag ägnar mig åt på fritiden – den står även i fokus i mitt arbete. Sedan över 10 år tillbaka arbetar jag på högskolan Pädagogische Hochschule Weingarten i södra Tyskland.²

Mina undervisningsämnen, främst för lärare inom olika områden, handlar om flerspråkighet och hur språkinlärningsprocessen går till. På senare år har även mycket om digital kompetens vid inläring och undervisning blivit en stor del av mitt arbete. Jag undervisar även svenska och följer mina studenters inlärningsprocess med lika stor entusiasm varje gång – det är fantastiskt att se hur personer får tillgång till nya kulturer och världar!

Även inom forskningen fokuserar jag på flerspråkighet. I min avhandling studerade jag t.ex. hur flerspråkigheten inkluderas i läsundervisningen. Om detta kan man t.ex. se på en inspelning från föreläsning vid

1. För något sedan blev jag intervjuad av mina erfarenheter som alumni på Umeå universitet och vad språkstudierna har gett mig, ni kan läsa om det här: <https://www.umu.se/sprakstudier/utbildning/alumnintervjuer/monica-bravo-granstrom/>

2. Om ni vill få en insikt i hur det ser ut på högskolan kan ni se denna video som Goethe Institut Stockholm spelade in med mig för några år sedan inom serien ”Ich liebe tyska”: <https://www.youtube.com/watch?v=lazMcGmTork&t=1s>

Monica Bravo Granström med familj

ett symposium i svenska som andraspråk på Stockholms universitet: <https://www.youtube.com/watch?v=6M8AKBU-oshM&t=87s>³

I mitt arbete har jag alltid intresserat mig för att koppla samman teori och praktik. Detta är viktigt, eftersom teorin ger oss en förståelse för varför saker fungerar som de gör. Praktiken visar hur vi kan använda denna förståelse i verkliga situationer. Utan teori riskerar vi att bara gissa oss fram, medan utan praktik förblir teorin abstrakt och oanvändbar. Tillsammans hjälper de oss att fatta välgrundade beslut och lösa problem effektivt. Denna kombination har präglat mitt arbete och har även varit grunden till mitt engagemang för flerspråkigheten, för Sverigekontakt, men även inom organisationer som Svenska som modersmål utomlands (SMUL). SMUL är ett utomordentligt forum för utlandssvenskar som vill veta mer om flerspråkighet och om hur det funkar. Oftast är det föräldrar som vill föra svenskan vidare till sina barn, men även vi vuxna lär oss nya språk. Vuxnas språkinlärning har kommit att bli huvudfokus i min forskning på senare tid, och här har jag haft den stora glädjen att genomföra ett projekt med Gisela

Håkansson om utlandssvenskars språkbruk. Projektet har finansierats av Svenska Akademien, och det är glädjande att de vill bidra till forskning även om svenskan i utlandet. Gisela är en forskare som har bidragit med väldigt mycket kunskap om andraspråksinlärning, och även hon har velat koppla samman teori och praktik. Läs något av henne om du inte redan har gjort det! Resultaten av vår studie om utlandssvenskar presenteras på olika håll (konferenser, facktidsningar) – hör gärna av dig om du är intresserad av att höra mer om detta. Tack!

På senare år har dock forskningen tagit mycket tid i anspråk, och jag märker att det finns mindre tid till aktiviteter riktade till personer utanför utbildnings- och forskningsvärlden. Av detta skäl kommer jag nu tyvärr att efter 15 år sluta koordinera denna spalt.

Under de 15 år som jag har ansvarat för spalten har den erbjudit en läsvärd kavalkad av olika erfarenheter om flerspråkighet, som personligen har gett mig väldigt mycket. Jag hoppas att även ni har haft glädje av spalten. I början hörde personer av sig lite nu och då för att de ville dela med sig av sina erfarenheter, men med

tiden blev det färre som hörde av sig, och jag fick skriva mer själv, eller försöka hitta personer som ville bidra.

Jag vill tacka dem som har bidragit till spalten under dessa 15 år och som alla har gett en insikt i sina egna erfarenheter av flerspråkighet. Några personer har skrivit flera gånger; Carina Middendorf, Linda Engfeldt, Anna Brännström och Lena Normén-Younger – jag är väldigt tacksam för det! Stort tack även till de personer som inte har svenska som förstaspråk och som har vågat skriva – det är inte självklart! Tack även till Lars Bergman för hans arbete med tidningen. Tidigare nummer av Sverigekontakt kan läsas här: <https://www.sverigekontakt.se/wp/tidningsarkiv/>

För mig personligen har spalten gett en möjlighet att komma i kontakt med många olika perspektiv på flerspråkighet, vilket har varit väldigt berikande. Jag hoppas att jag har kunnat bidra med kunskaper om flerspråkighet, främst hos utlandssvenskar, men även hos personer som vill lära sig svenska.

Tack för den här tiden, och fortsatt att utforska och njuta av flerspråkighetens möjligheter – prata på.

Text: Monica Bravo Granström

3. Om man intresserar sig för forskning kan <https://www.researchgate.net/> vara en bra källa. Där läggs många artiklar ut som kan läsas utan kostnad (Open Access) och det finns även olika forum där man kan diskutera forskningsfrågor. Här hittar ni även min avhandling (sök på mitt namn).

Utbyte på Kanarieöarna

Distansklasserna på Teneriffa och Gran Canaria har haft ett utbyte under vårterminen 2024 – eleverna på Gran Canaria har besökt Teneriffa och tvärtom.

Först ut var Gran Canarias besök till Teneriffa. När de kom kikade vi runt på skolan och visade hur klassrummen såg ut. Därefter paddlade vi kajak, från stranden som ligger precis vid skolan till en fiskodling där det vanligtvis finns delfiner och sköldpaddor. Tyvärr var inte naturen med oss denna dag men vi hade väldigt roligt och lärde känna varandra bättre. Att paddla med nya kompisar i Atlanten var en härlig upplevelse som kommer att finnas i minnet för resten av livet.

Efter denna fantastiska start var det dags för fotbollsmatch och bad på stranden. En solig och varm eftermiddag där alla verkade nöjda. Men det absolut viktigaste, mitt lag vann fotbollsmatchen!

På kvällen delades vi in i blandade grupper där alla fick olika uppgifter, allt från att laga mat till att pumpa madrasser inför natten. Vi åt god mat i form av tacos och hade olika lekar och tävlingar. Som avslut på kvällen blev det film och popcorn under stjärnorna.

Nästa dag vaknade vi till fåglarnas kvitter och vattnets vågor som rullade in från havet. Vi åt frukost på taket och njöt av den vackra morgonen. Därefter gick vi alla ut på stadspromenad i Los Cristianos och Las Americas för att på vägen stanna och ta en glass. När vi kom tillbaka hjälptes vi åt att packa ihop allt. Innan de reste tillbaka fick de med sig baguetter till lunch för att sedan säga hejdå och hoppa på bussen mot flygplatsen.

Några månader senare var det dags för oss på Teneriffa att resa från en atlantisk ö till en annan. Vi kom fram till ön och hyrde två bilar, därefter körde vi till en strand där många spelade volleyboll och badade. Efter ett par timmars strandhäng körde vi vidare mot Blue Ocean Camp där vi badade, spelade fotboll, spelade spel och lagade god mat. På morgonen efter åt vi frukost som vi hade köpt med oss på vägen till campingen. Efter det tog vi oss till svenska skolan på Gran Canaria och träffade distansklassen.

Efter ett varmt välkomnande hoppade vi på bussen till Maspalomas för att sedan vandra längs stranden i ett ökenområde. En häftig upplevelse med skritt och glädje. På kvällen hjälptes alla åt att laga hamburgare för att sedan äta tillsammans på deras skolgård.

Därefter spelade vi fotboll en liten bit från skolan där vi även badade i pool. På kvällen hade vi 5-kamp med chips och dricka. Tävlingarna utspelade sig i mörkret som lagt sig över ön.

Morgonen efter åt vi frukost, spelade spel och lekte med alla barn på skolan. Några timmar senare gick vi alla en promenad i närheten av skolan och stannade för att ta en glass som avslut på denna fantastiska resa. Därefter var det dags för oss från Teneriffa att hoppa på bussen mot flygplatsen för att sedan flyga tillbaka till Teneriffa.

En otrolig upplevelse som sent kommer att glömmas. Under detta utbyte har jag fått lära känna flera fina människor som har varit väldigt roligt.

Text: Emil Stenmark, Teneriffa

En annorlunda skolavslutning

Skolavslutningen på Svenska Skolan i Boston (SSB) 2024 utspelade sig en mulen dag mitt i skogen, där midsommarvädret var blandade regnskurar med tillfälliga uppehåll. Trots vädrets nycker var stämningen på topp när elever, föräldrar och lärare samlades för att fira årets avslutning på äventyrsparken New England Base Camp (NEBC).

Aktiviteterna började med bågskytte och yxkastning, där både unga och gamla visade sina färdigheter och tävlade på skoj. Det erbjöds också bollkastning och lek med rispåsar för de allra yngsta. Dessutom fanns det en repbro som eleverna kunde balansera på. Alla deltog med stor entusiasm. NEBC har fem svenskspråkiga anställda så all instruktion gick på svenska!

Efter dessa fysiska utmaningar samlades alla för att njuta av varmkorv, sallader och chips. Barnen kunde grilla marshmallows över öppen eld. Doften av rök och ljudet av skratt blandades med de glada tonerna från dragspelsmusik. Traditionen med knytkalas fortsatte, där varje familj hade bidragit med delikatesser som delades generöst med alla. Eleverna hade också mycket roligt med fiskdammen och njöt av godiset.

Höjdpunkten på den formella skolavslutningen var de traditionella inslagen: elevernas uppträdande med sång, utdelning av bokstipendier, prisutdelning för läsutmaningen och känslomässiga tal som hyllade årets prestationer och tackade de lärare som skulle lämna skolan. Svenska Skolan i Boston mottog stolt två stipendier från SUF, ett till en värdig elev Zoey Gatu Johnson och ett till en dedikerad lärare Elin Anderson, vilket bekräftar elevernas och lärarnas engagemang och standard.

Trots det typiskt svenska vädret visade skolavslutningen på Svenska Skolan i Boston att gemenskap, glädje och en vilja att fira prestationer och gemenskap kan lyfta även en regnig dag till en minnesvärd och glädjefylld händelse för alla. Tyvärr blev det ingen dans runt midsommarstången i år!

Text: Catharina Enbär, huvudlärare i SSB

Från Westfalen

Av någon anledning har det blivit så att vi kommit iväg på skolresa med vår lilla skolgrupp vart femte år. Vi har besökt Ängelholm och Ystad och egentligen hade vi siktet inställt på Göteborg denna gången. Efter närmare eftertanke kom vi fram till att det var alldeles för lång resa från där vi bor i Westfalen, Tyskland för de dagar vi hade till förfogande. Så vi bestämde att om inte vi kunde komma till Sverige, så skulle vi ta Sverige till Nederländerna istället. Detta är de stora elevernas berättelse om vår resa:

Resan startade med olika bilar på olika ställen, vissa startade i Dortmund, andra i Fröndenberg eller Bochum. En bil stod sedan väldigt länge i en kö, andra fick pausa pga åksjuka och vissa hann fika på vägen för de var i så god tid.

Framme vid "trelandspunkten" dukade vi upp ett stort knytkalas med grönsaker, köttbullar, pizza och pastasallad, frukt och mycket att dricka.

Stärkta av detta promenerade vi på 15 sekunder runt i de tre länderna som möts här, Nederländerna, Belgien och Tyskland. Vid tregränsstenen tog vi förstås ett foto av alla 20 deltagarna.

Sedan var det dags att testa om vi skulle kunna hitta rätt i den stora labyrinten. Det var verkligen inte lätt att hitta till tornet i mitten! Alla vuxna i gruppen behövde få

hjälp av barnen... Vid utgången fanns en skojig fontän som alla barnen lekte i och blev väldigt blöta. Men eftersom det väntade regnet inte kom, så jämnade det ut sig.

När vi kommit fram till våra tre hus i "Roompot" regnade det däremot rejält, men vi lyckades få allt bagage inburet utan vattenskadorna och efter en del pusslande blev alla nöjda med rumsuppdelningen.

På kvällen blev det spaghetti och köttfärsås av restaurangkvalitet och spännande bingospelande. Det hördes även senare höga rop av "taco, cat, goat, cheese, pizza"! Ett väldigt roligt och högljutt reaktionsspel.

Uttröttade kunde nästan alla sova bra första natten, men det var ändå svårt (för vissa) att stiga upp på morgonen för att gå på en vandring i omgivningarna. Under vandringen spelade vi det tyska spelet "Bosseln". I lag ska man rulla/kasta var sitt klot med så få kast som möjligt över en lång distans. Vi letade många gånger efter kloten vid vägranden och i rosenbuskar och kanske bidrog detta till att den ursprungliga sträckan förkortades (minimalt) eftersom vi började av vid fel väg.

Efter vandringen kom det en regnskur, vilket inte störde oss eftersom vi först hade lite fritid med spel och annat, vilket följdes av jobb i skolböcker och artikelskrivande. Kvällsmaten som bestod av tacos kunde vi äta utomhus. Till efterrätt blev det "vaniljvla", en sorts nederländsk vaniljpudding. Vi utnyttjade det fina kvällsvädret för att

ta foton vid en speciell "foto-spot" och sedan målade alla barn på varsin liten trädalhäst.

Nästa morgon kunde gruppen tyvärr konstatera att det varit aktivitet under natten i vissa hus, eftersom många barn och vuxna inte mått bra och sprungit rundor till toaletten. På grund av detta kunde inte alla följa med på den planerade utflykten till Maastricht. De som kände sig friska nog att komma med hade en fin dag i staden med shopping i för oss exotiska affärer, fantastiskt god varm choklad, pommes frites och kyrkor med och utan bokhandel i. Tyvärr behövde vi även här kräkpåsar innan vi hann hem...

På eftermiddagen blev det vila och mer artikelskrivande. De friska samlades sen för att ha skolavslutning och vi sjöng "Den blomstertid nu kommer", delade ut betyg/intyg och åt improviserade jordgubbsbakelser. På kvällen var det fotboll där BVB Dortmund spelade final i Champions League mot Madrid, men till alla Ruhrpott-svenskars förtret förlorade Dortmund.

Det bestämdes att det planerade besöket på ett stort nöjesbad i Gulpen skulle strykas pga för många sjuka och slappa människor, så vi tillbringade den sista morgonen med att städa och dela upp överbliven mat och sen körde vi hemåt igen vid 10-tiden.

Trots att alla inte mädde helt bra var de flesta ändå ganska nöjda med skolresan och har i vilket fall något att berätta och komma ihåg under kommande år!

Text: Heidi Persson-Huse

Alles Gute zum Geburtstag, Svenska Skolan i München

”Har du firat midsommar i Sverige förut? Det här är ju mycket roligare!” hörde jag en förälder säga när vi firade midsommar i Oberaudorf. Det har blivit en tradition att Svenska Skolan i München firar högtiden i den lilla orten i de tyska alperna nära gränsen till Österrike. Det var för 30 år sedan skolan började dansa kring midsommarstången i Schullandheim Schauerhaus, en lägergård som familjen till den kände tyske fotbollstjärnan Bastian Schweinsteiger driver. Här har barn och familjer umgätt tillsammans och fått möjligheten att lära känna varandra och svenska traditioner bättre. Midsommar och det trettioåriga jubileet med Schweinsteigers var inte den enda anledningen till årets fest: Svenska Skolan i München fyllde även 50 år. Vilken festhelg det blev!

Redan på fredagskvällen börjar många familjer att droppa in för att kunna göra i ordning och för att ha det mysigt tillsammans på kvällen. Efter att man har packat upp på sitt rum och ätit en lättare middag börjar kvällens spännande musikquiz. Quizzet bestod av blandade frågor och en skvätt av det som quizmastern anser vara svensk allmänbildning som musik, film och kultur. Varje fråga presenteras i kombination med en tematiskt passande låt. Frågan om kungens barnbarns namn¹ ackompanjerades av Sean Banans ikoniska rad ”diggi-diggi-diggi-ding-ding-ding, här glider kungen in” och frågan om hur många som heter Gunilla i Sverige² förknippas med Gunilla Perssons mello-låt ”I won’t shake (La La Gunilla)”. Regnet började att ösa ner men lite blixtar och dunder hindrade inte de tävlande och efter att vinnarlaget korats, gick alla till sängs för att tanka energi inför den stora festdagen.

Efter frukosten på lördagen var det dags för en gemensam vandring och en åktur med Sommerrodelbahn (rodelbana). Förvånade över att det var så fint väder njöt vi av solen och tog en paus vid restaurangen på en alptopp för att fika och dricka en svalkande Apfelschorle. Vi vandrade tillbaka, för en lättare lunch och sedan är det dags att klä stången och binda kransar. Självklart får dansandet kring stången inte saknas. I år blev det en lite rockigare twist, för vi fick stöd av en elgitarr plus förstärkare. Vi tvättade och manglade kläder och skurade våra golv tills vi var alldeles svettiga och förtjänade en

god fikapaus med vad som såg ut att vara världens största prinsesstårta, bullar och en hel bunt jordgubbar med grädde. Familjen Schweinsteiger fick emotta en fin plakett ur skolans ordförande Lisa Frieses hand, som tack för de första trettio åren tillsammans med skolan. Vi hoppas på många fina år till!

Programmets nästa punkt var Ankis och Veronikas tipspromenad med 27(!) kluriga frågor till både vuxna och barn i blandade kategorier. Vilken smak har egentligen en piggelingsglass?³ Svaret kanske känns uppenbart men är inte så enkelt som man tror. Promenadens vinnarlag belönades med godis efter en utvärderingspaus som ibland även kallas för ”middag” med grillning och buffé.

Det började regna igen, men vad är en svensk midsommar utan lite dåligt väder? Dagens highlight inföll när alla satt nöjda och mätta i matsalen: bandet med ledning av Sebastian Schwarzbach hade kommit! Som jubileumsövertäckning hade skolan med hjälp av Sverigekontakt organiserat ett band som skulle underhålla på kvällen. Vilken succé: bugg, cha-cha-cha och disco-fox på dansgolvet och ett helt gäng av barn med ljusstavar i handen som hoppade runt i extas. Även Schweinsteigers, som i vanliga fall håller sig lite på sidan när vi firar midsommar, kommer förbi för att dansa med oss. Bandet spelade klassiker som ”I will survive” och Avicii’s ”Wake me up” och stämningen var helt klart out of this world. Stort tack till er, Sverigekontakt! Övertrota och överlyckliga avrundas den långa dagen – sju sorters blommor lades under kudden, redo för söta drömmar.

Söndagmorgonen började med en god frukost och alla hjälps åt att plocka och

städa undan allting. Tack vare lärare, styrelse och familjer blev det ett en toppenfest i dagarna tre. Många nya kompisar och roligheter. Fastän alla har ont in benen efter all dans och vandring och var dödströtta är alla också väldigt nöjda, med bara en tanke i huvudet: gud, vad jag ser fram emot att vara här igen nästa år.

Nu kör vi 50 år till!

Text: Cornelia Fries, lärare i klass 6+ och f.d. elev på svenska skolan i München
Martina Fries, lärare i förskoleklass och styrelsemedlem

Foto: Martina Fries, Mikael Fries, Björn Lindberg

Faktaruta

Svenska Skolan i München är en kompletterande skolförening som bildades 1974. Skolan har idag över 100 elever i åldrarna 4 – 16 år med undervisning varannan lördag. Undervisning sker i svenska språket, tradition och kultur baserat på Skolverkets läroplan.

1. Svar: Estelle, Oscar, Alexander, Julian, Gabriel, Leonore, Nicolas, Adrienne.

2. Svar: 51,392 personer heter Gunilla enligt Statistikmyndigheten 2019.

3. Rätt svar: tuttifrutti.

SUF-olympiaden

5-20 oktober

Alla skolor som är anslutna till SUF (Svensk Utlandsundervisnings Förening) och elever som studerar via Sofia Distans eller Hermods är välkomna att delta.

Alla elever till och med gymnasiet kan vara med och tävla i följande flick- och pojkklasser; 3-5, 6-7, 8-9, 10-11, 12-13, 14-15, 16-17 och 18 år och uppåt och då gäller det den ålder man fyller i år.

Sedan sju år tillbaka har vi även en klass för lärare/funktionärer och där borde fler tävla.

Tävlingen består av följande 5 grenar

löpning 60 och 400 meter, längdhopp, höjdhopp och kast med tennisboll.

Detta betyder att jättemånga kan vara med och tävla och det spelar ingen roll om eleverna går på en stor eller en liten skola, en skola med heldagsundervisning eller kompletterande svenskundervisning eller i vilken världsdel ni befinner er. Ju fler som är med och tävlar desto roligare blir det! ... och kul ska det va'!

Skolorna väljer själva tävlingsdag/ar och tävlingen pågår mellan den 5:e och 20:e okt. Man behöver alltså inte göra alla tävlingsgrenar på en och samma dag. Vilka tävlingsgrenar man vill delta i bestämmer skolorna också själva. Är det lov dagar eller annat som stökar till det under denna tid, kan man få dispens att genomföra tävlingen innan eller efter. Detta måste beviljas av tävlingsledningen.

När tävlingen är avslutad mailas resultaten till mig och jag gör en sammanställning och korar medaljörerna. Alla elever som deltar får diplom, som ni på skolorna skriver ut. Guld-, silver- och bronsmedaljer och diplom till dessa skickar vi ut efter tävlingen. Liksom tidigare året ska samtliga resultat föras in i ett enda dokument, allt för att det ska bli enklare och gå lite snabbare. Vi skickar även ut resultatlistor som ni kan använda när ni skriver in resultaten under själva tävlingen. Har ni frågor hör ni av er till oss via mail.

Anmäl er till suf-vm@live.se så skickar vi mer information, regler och blanketter.

Jag som håller i trådarna för tävlingen är Bosse Jonsson, från hemmaplan i Bergkvara (Småland).

Sponsor

**... och det är gratis
att vara med!**

Läsprojekt i Madrid

Alla som jobbar inom skola vet hur viktigt det är för barn att läsa. Läsning lägger grunden för ordförståelse, flyt i språket, naturlig inläring av grammatik och ordföljd och inte minst ett intresse för att upptäcka nya världar och se saker ur andra människors perspektiv. Det finns knappt något bättre än när man som lärare lyckas med att få eleverna att brinna för en bok och det är möjligt att se glädjen/sorgen/förtvivlan/spänning etc i deras ögon när väntar exalterat på att få veta vad som kommer att hända härnäst. Att arbeta med böcker är otroligt kul!

Mitt eget intresse för böcker kom bland annat när jag själv gick i mellanstadiet och alla elever i hela Sverige fick en bok av staten. Den boken var: *Eldens hemlighet* av Henning Mankell. Jag tyckte att historien var så fascinerande och läskig och hoppigande – allt på samma gång. När jag i år skulle undervisa svenska i åk 4–6 ville jag dra igång ett läsprojekt med just den boken som grund då jag var i liknande ålder när jag läste den första gången. Just den här boken fick även mina elever att fråga när vi skulle fortsätta att läsa för de ville verkligen veta hur det skulle gå.

Jag jobbar på Skandinaviska skolan i Madrid och vi har läst boken under vårterminen. Vi har använt den som ett ämnesövergripande projekt där jag har läst högt, barnen har läst högt, de har läst för varandra och vi har diskuterat och skrivit svar på läsförståelsefrågor inom ämnet svenska men vi har också använt den inom SO där vi har läst om andra människors förutsättningar i Mocambique (där den utspelas), vi har studerat kartor, gjort presentationer och vi har gjort en display i korridoren för att visa upp den nya kunskapen. Projektet kommer också att fortsätta under hösten när eleverna ska arbeta med just Mocambique som en del av ett skolprojekt med länder runt om i världen.

Användandet av skönlitterära böcker inom undervisning är underskattat. Ofta läggs ansvaret för barnens läsande hemma efter skoltid och tyvärr läser många elever inte så mycket som en lärare skulle vilja –

det glöms lätt bort, aktiviteter och fritid prioriteras osv. Därför är det otroligt viktigt att vi arbetar mycket med läsning inom skolan så att vi skapar förutsättningar och intresse för eleverna att också ta den goda vanan

med sig hem. Detta projekt har lett till just detta och har varit väldigt framgångsrikt.

Text: Åsa Backhouse

Stipendiat vid Nuckö gymnasium

Sverigekontakt Västerviksföreningen har för fjärde året tilldelat en elev ett stipendium vid Nuckö gymnasium i Estland. Här kommer rektor Laine Belovas motivering för årets stipendiat Kaspar Sume.

“Vi har en kandidat som kanske passar. Han heter Kaspar Sume och han är ett fenomen när det gäller kunskaper i svenska språket. När han först kom till Nuckö Gymnasium hade han redan lärt sig svenska alldeles själv så pass bra att han hade kunnat ta slutprovet direkt och ändå vara bäst av alla. Hans intresse för svenska språket har inte minskat under tre år i Nuckö och nu ska han söka till Tartu universitet för att bli svensklärare, för det är hans dröm. Dessutom är han en väldigt intressant, intelligent, kreativ och musikaliskt begåvad person, samtidigt så ödmjuk och mogen för sin ålder”.

Efter mailkontakt med Kaspar ger han följande beskrivning av sig själv.

”Jag tycker själv att jag är en helt vanlig kille från en liten och gullig by i Estland som heter Kivi-Vigala. Jag har växt upp där och gått på dagis och grundskola. Jag har en liten familj – mamma, pappa och storasyster. Mina föräldrar har alltid stöttat mig i att förverkliga mina drömmar och lärt mig att man ska göra det som man gillar, inte det som man får mest pengar för. Om man gör så behövs det inga pengar för att vara lycklig.

Musik spelar en viktig roll i mitt liv. Jag har alltid gillat att sjunga och lyssna på musik och redan när jag gick på dagis ville jag lära mig spela piano på musikskolan. När jag började på grundskolan så började jag också på musikskolan. Musikskolestudierna varade i åtta år och studierna blev möjliga tack vare min pappa som var så snäll och körde mig minst två gånger i veckan till musikskolan som låg sexton kilometer bort från vår hemby för det fanns ingen musikskola där i byn. Senare finansierade han mitt körkort, så jag kunde köra till musikskolan själv. Jag började också lära mig att spela karmoška när sådan möjlighet dök upp i min grundskola. Dessa studier började när jag gick i sjuan och varade tills jag gick ut grundskolan, vilket är ungefär tre år.

Förutom att spela piano och karmoška och sjunga gillar jag också verkligen att skådespela. Jag har sysslat med skådespeleri både på grundskolan och gymnasiet. Jag hoppas att jag kan fortsätta med det i framtiden. Även om jag inte kan skådespela hoppas jag kunna göra något förutom jobbet som gör att jag kan uppträda på scen för det gillar jag verkligen att göra.

På fritiden gillar jag också att träna yoga och promenera i naturen. Dessa aktiviteter lugnar mig och hjälper till att lindra den vardagliga stressen. Jag har ofta fått frågan om jag också kan dansa. Jag gillar inte att dansa särskilt mycket, men jag älskar att titta på dans och det gäller alla dansgenrer – jag kan njuta av att titta på balett men jag tycker också om att se freestyle dans. Och det känns faktiskt att jag gillar alla människor som kan dansa.

Mitt största intresse just nu är det svenska språket och mina framtidsplaner är också relaterade till det. Jag började lära mig svenska för att två av mina mostrar bor i Sverige och deras män och barn pratar på svenska.

Jag ville umgås med dem och tänkte lära mig lite svenska. Jag råkade gilla språket så mycket att jag inte kunde sluta att plugga vidare. Efter grundskolan sökte jag till Nuckö gymnasium för att lära mig ännu mer svenska och där hade jag så bra svensklärare att min kärlek till det svenska språket växte ännu mer. Nu fortsätter jag studier på Tartu universitet. Jag studerar svenska språket och litteraturen som huvudämne och mitt mål är att bli svensklärare”.

Genom möjligheten att få ett stipendium stimuleras eleverna att lägga extra energi på att lära sig svenska. Från Sverigekontakt Västerviksföreningen gratulerar vi Kaspar till stipendiet. Text: Jorid Williamson & Kjell Westerlund, Västervik

Svenska institutets sommarkonferens

På Runö Möten & Events i Åkersberga norr om Stockholm hade Svenska institutet (SI) lagt sin sommarkonferens för svensk-
lektorer vid utländska universitet i slutet av augusti. Flera deltagare är dessutom översättare. Ett 80-tal deltagare från ett 25-tal länder var på plats och fick ta del av ett mångfacetterat program – från Epadunk till Kungliga biblioteket. Det finns cirka 200 universitet världen över där svenska undervisas som ett främmande språk och resultatet av det är att tiotusentals studenter kommer ut på arbetsmarknader i utlandet med färdigheter i svenska. Detta får mängder av ringar på vattnet när de får arbeten inom näringslivet, i statliga tjänster, i organisationer etcetera. Studenterna blir i yrkeslivet Sverigeambassadörer – utan att det då kostar Sverige något. Hur bra är inte den dealen?

Kanske allra viktigast vid dessa konferenser är möjligheten för lektorerna att träffas och utbyta erfarenheter. Dessutom få känna att de ingår i något större – nämligen i en verksamhet där svenska språket står i centrum – inte bara på Runö utan världen över. Dessa lektorer gör ett fantastiskt arbete för Sverige och det bör sägas ofta. Nu är det sagt igen.

Text: Lars Bergman

Svenska institutet (SI) är en myndighet med uppdrag att skapa intresse och förtroende för Sverige utomlands. Vi arbetar med Sverigefrämjande, samarbete i Östersjöregionen och global utveckling. SI har det övergripande ansvaret för svenskundervisningen i utlandet, främst på universitetsnivå. www.si.se

Svenskt och tyskt i Mellanvästern

Juri Rebkowetz, *Kontakte, Konflikte, Kooperationen: Deutsch-skandinavische Beziehungen im amerikanischen Upper Midwest, 1850-1900*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2023. 313 s.

Ulf Beijbom, *Kichi Saga från vildmark till svenskbygd*. Växjö: Emigrantinstitutets Vänners Skriftserie, 21. Växjö 2024. 136 s.

Under de senaste två hundra åren har den nordamerikanska kontinenten genomgått märkliga förändringar. Där en ekorre förr kunde hoppa in i trädkronorna från Kentucky till Maine utbreder sig nu mäktiga storstadsområden, på vissa håll blomstrande men på sina håll förvandlade till rostbälten och svåriläkta sår i landskapet. En förutsättning för denna samhällsomvandling har varit inflyttningen först från Europa och senare även från andra kontinenter. Inte minst tyskar, irländare och skandinaver var drivande i denna utveckling, och dessa nationaliteter toppade den amerikanska invandringsstatistiken fram till den stora depressionen på 1930-talet. I de gamla utvandrarländerna lever man ännu högt på de tidiga kontakter som byggdes upp mellan det framväxande Amerika och Europa.

Detta torde förklara en del av den hype som uppstod när den amerikanska presidentkandidaten Kamala Harris utsåg sin parhäst Tim Walz inför valet i november 2024. Svenska medier, inte minst småländska, var snabbt ute med informationen att Minnesotas "svenskättade" guvernör Walz kan komma att bli Förenta staternas vicepresident för perioden 2025–2029. Dennes farmors farföräldrar emigrerade nämligen till Amerika från Södra Ljunga söder om Ljungby i Kronobergs län 1869. Walz skulle med andra ord kunna betecknas som "kvartssvensk". Samtidigt meddelade tidningar på Irland att Walz härstammar från det irländska grevskapet Wexford och i Tyskland hävdas att samme man har rötter i den nuvarande delstaten Baden-Württemberg. Inte att undra på, de flesta amerikaner har en mångetnisk bakgrund, och enligt en beräkning har 45 miljoner amerikaner någon tysk anfader eller anmoder. En i denna skara tyskättlingar är Donald Trump som dock i boken Trump:

Art of the Deal (1987), mot bättre vetande får man förmoda, påstod att hans förfäder kom från svenska Karlstad. I själva verket kom hans förfäder från Kallstadt, som under 1800-talet låg i kungariket Bayern, nu i delstaten Rheinland-Pfalz.

Vare sig Tim Walz har mer tyskt än svenskt blod i sina ådror eller inte, kan emellertid hugade sydsmlänningar stolt konstatera att en John Lind 1854 föddes i Kånna socken, till vilken även Tim Walz kan spåra sina rötter. Denne Lind utvandrade som trettonåring med sina föräldrar till USA. Familjen blev farmare i Minnesota, och John slog mynt av sin begåvning och verkade som advokat i den av tyskar präglade staden New Ulm i södra Minnesota. Lind, som fick stöd både av svenska och tyska väljare, valdes som republikan in i USA:s kongress (representanthuset). Han bytte parti och blev som demokrat Minnesotas guvernör för att därefter återvända till rikspolitiken i Washington. Lind var för övrigt bara en i raden svenskar som innehaft den högsta politiska posten i delstaten Minnesota.

Den München-baserade tyske historikern Juri Rebkowetz har i avhandlingen *Kontakte, Konflikte, Kooperationen* undersökt förhållandet mellan tyskar och skandinaver i Wisconsin och Minnesota under 1800-talets andra hälft. Författaren konstaterar att timing och antal är viktiga faktorer för att förklara varför en viss etnisk grupp kunde få övertaget mot en annan etnisk grupp, inte minst i politiken. Européer började anlända i stora tal till de nämnda delstaterna under 1850-talet. Minnesotas vita befolkning beräknas ha ökat från några tusen 1850 till 1,3 miljoner 1890. Numerärt hade tyskarna övertag över skandinaverna i Mellanvästern. När skandinaverna började anlända i små grupper på 1850-talet vällde tyskar och irländare in. 1854 kom en kvarts miljon tyskar till USA. Framför allt hade tyskspråkiga invandrare anlant till Amerika redan före Mayflower och den amerikanska folkräkningen 1790 listade 279 000 "tyskar" med koncentrationer i Pennsylvania, New York, Virginia och Maryland. Särskilt viktiga var de s.k. Pennsylvania Dutch (d.v.s. tyskar) som omfattade olika religiösa grupper. Från 1820 till första världskriget invandrade sex miljoner tyskar jämfört med två miljoner skandinaver. Tyskarna kunde därför ha en högre svansföring och ville i

kulturellt och språkligt avseende likställas med angloamerikanerna.

Denna tyska dominans avspeglade sig inte minst i Wisconsin, som även kom att präglas av danska, norska och svenska immigranter. Tyskarna hade ett starkt fäste i Milwaukee, norr om Chicago, där den tyska närvaron än i dag är påtaglig. Fredrika Bremer brukar av svenska iakttagare citeras för sina profetiska rader om Minnesota som ett framtidsland. I sin reseskildring *Hemmen i Nya Verlden* (1853–54), som snabbt blev en internationell bestseller, skriver hon om en ljus framtid för ett nytt Skandinavien i Minnesota. På sin omfattande turné besökte hon även Milwaukee. Hon skriver, att "denna stad, inte Chicago, förtjänar att kallas insjöarnas drottning". Nästan hälften av staden är tysk. Här ser man överallt tyska hus och tyska fysionomier. "Öfverhuvud synas tyskarna i vestern sluta sig Clanvis tillsamman och roa sig som i moderlandet." Bremer ger indirekt en känga åt den amerikanska mentaliteten: "[Tyskarnas] musik, dans och andra folknöjen utmärker dem från det angloamerikanska folket, vilket, särdeles i vestern, ej har annat nöje än business."

Författaren Rebkowetz säger sig inte finna någon skandinavisk motsvarighet till det tyska Milwaukee, en av de amerikanska storstäder där flera dagliga tyska tidningar gavs ut vid sekelskiftet 1900. Efter två världskrig och motsättningar mellan USA och Tyskland har tyskar och tyskättlingar blivit allt obenägnare att stoltsera utåt med sin etniska identitet, men just Milwaukee har behållit något av en tysk atmosfär, framför allt tyska restauranger och ölhallar, och det var typiskt nog hit som president Bill Clinton tog den gästande förbundskanslern Helmut Kohl under en vänskapsresa 1996.

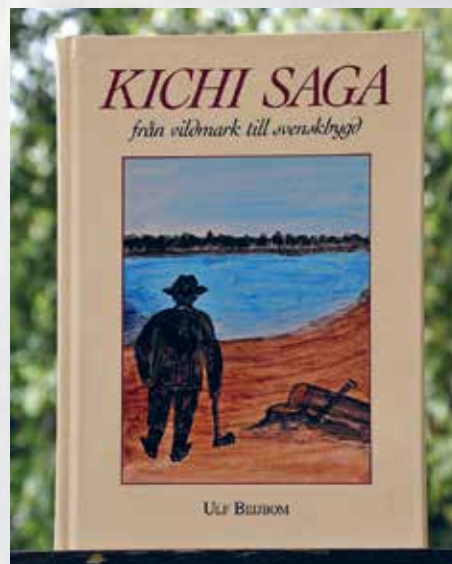
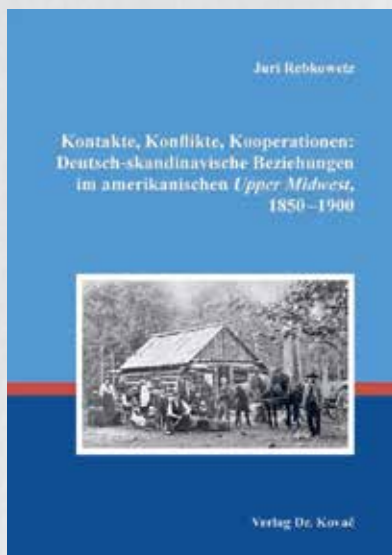
Motsättningar mellan tyskar och skandinaver hettade till när dessa immigrantgrupper strävade efter acceptans och prestige under inbördeskriget 1861–65. Skandinaverna, som snabbt visade lyhördhet när president Lincoln ville se de nykomna immigranterna under fanorna, kunde kritisera tyskars ovilja att snabbt mobilisera och marschera skuldra mot skuldra med angloamerikanerna. Däremot kom tyskar och skandinaver varandra närmare under det plågsamma Dakota-kriget (ibland kallat The Sioux Uprising) 1862, då indianerna var den gemensamma motståndaren.

Varken skandinaver eller tyskar var homogena kategorier, och kontakterna dem emellan ägde även rum i en större interetnisk kontext. Religiöst var tyskarna både protestanter och katoliker, medan skandinaverna överlag hade en antikatolsk inställning. Rebekowitz konstaterar dock att denna antikatolicism inte riktade sig mot tyskarna som tyskar utan främst tog sikte på påvedömet samt den katolska kyrkan och dess institutioner i Mellanvästern. När det gällde skandinavernas attityder mot de katolska irländarna gjordes emellertid inte samma distinktion mellan religion och nationalitet. Beträffande alkohol fanns vissa konflikter. Skandinaver kunde beskylla tyskar för överdrivet drickande, medan tyskarna svarade med att kritisera skandinaverna för hyckleri. En majoritet av tyskar motsatte sig varje försök till rusdrycksförbud. I det stora hela präglades skandinavisk-tyska relationer av kulturell samhörighet och relativ harmoni. Rebekowitz' undersökning slutar dessvärre före första världskriget då Tyskland och USA hamnade på motsatta sidor och svenskamerikanerna kom att betraktas med stor misstänksamhet därför att de ansågs protyska.

En bok med titeln *Kichi Saga från vildmark till svenskbygd* har under sensommaren landat på bokhandelsdiskarna. Författare är professor Ulf Beijbom, som torde veta mer om svenskamerikanernas historia än någon annan, eftersom han ägnat ett helt yrkesliv åt att forska om svenska öden på andra sidan haven. Som ung historiker vid Uppsala universitet drogs han in i professor Sten Carlsons nystartade Amerikaprojekt, där han tog på sig uppgiften att kartlägga den stora svenskkolonin Swede Town vid Michigansjöns södra strand. Det resulterade i doktorsavhandlingen 1971 med titeln *Swedes in Chicago: A Demographic and Social Study of the 1864-1880* (1971), ett pionjärbete.

Redan under studietiden rekryterades han av landshövdingen Gunnar Helén till Växjö. Där blev han föreståndare för Svenska Emigrantinstitutet i Växjö, som under Beijboms ledning utvecklades till en svensk kulturinstitutionen av rang och som inofficiellt har kallats för Landsarkivet för svenskarna på andra sidan haven. Han stannade på sin post till pensioneringen 2002. Under hans ledning startades inventeringen och mikrofilmningen i USA och Kanada av mer än tusen svenska kyrko- och personarkiv, en kulturgärning som till stor del finansierades av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och som kunde genomföras tack vare medarbetaren Lennart Setterdahls eviga bilresandekors och tvärs över kontinenten.

Bejboms passion för de utvandrade svenskarna har fört honom till otaliga platser på flera kontinenter och har resulterat i ett trettiotal böcker. Han har skrivit om uppbröttet från stenriket i Vilhelm Mobergs hemtrakter, om utvandrankvinnor i amerikanska städer, om guldgrävare i Kalifornien och Klondyke

samt om svenskar i Australien.

Framför allt blev Mellanvästern hans arbetsfält. Han har alltid återvänt till det av svenskar präglade Chisago County i "svenskstaten" Minnesota längs med St. Croix River, som utgör gränslinjen till Wisconsin. Han betecknar detta county som en svensk kärnbygd, och hans senaste bok kan läsas som en ingående beskrivning av vad som hände vid den så kallade frontiern (odlingsgränsen). Redan titeln anger att svenskarna övertog chippewa-folkets marker. En lång rad människoöden passerar revy. Här skildras tidiga stiftinnare, norrlänningar som anlände tidigt och bröt mark, kronobergare som kom i stora antal och satte sin prägel på detta "Minnesotas Småland" samt inte minst kyrkans män som bildade församlingar. Den svensk-amerikanska Augustana-synoden fick ett starkt fäste i Chisago. Författaren betonar att social kompetens var viktigare för de unga prästerna än förmågan att lägga ut bibeltexterna. Kontakterna tillbaka till hemlandet var betydelsefulla och bosättningen hade starkt drag av kedjemigration.

När Vilhelm Moberg sökte en destination för Karl Oskar och hans emigrantfölje föll valet på Chisago, och här fann Moberg under sina vistelser på ort och ställe förebilder till några av sina personer i utvandrareposet, bland andra pastor Törner. Verkligheten blev saga och det tycks som om sagan blivit verklighet, när sentida rikssvenska turister i området ställer frågor om det nya Duvemåla.

Chisagos relationer till andra svensk-amerikanska miljöer och orter var av stor betydelse. Det gällde bland annat det angränsande Isanti County, som fick sin prägel av Rättviksbor och Orsabaptister, samt det s.k. Mattson-settlementet söderöver i Goodhue County. Denna bosättning fick sitt namn efter det sena 1800-talets mest kända svenska svensk-amerikan, bondsonen Hans Mattson från skånska Önnestad. Denne hyperaktive

man var sekreterare i Minnesotas Board of Immigration med uppgiften att skaffa så många bosättare som möjligt. Han var överste i armén under inbördeskriget, advokat, statstjänsteman, tidningsägare och under en period USA:s sändebud i Indien. Han gjorde flera resor till Sverige för att skaffa emigranter och blev på så sätt en viktig faktor bakom invandringen till Chisago och angränsande områden. Om detta och mycket annat kan man läsa i Beijboms faktafyllda och perspektivrika bok som det finns all anledning att återvända till.

Harald Runblom, professor emeritus,
Uppsala universitet, hrunblom@outlook.com

VYKORT FRÅN

Vi hade en lyckad skolavslutning i Nederländerna, med korv med bröd inhandlade på Ikea och härlig jordgubbstårta. Självklart sjöng vi Den blomstertid nu kommer och Idas sommarvisa! Ett stort tack till Sverigekontakt för ett generöst bidrag, ha en skön sommar!

“Hej, jag heter Emil och är femton år. I sommar vara jag på läger i Sparreviken. I början var jag lite nervös därför jag bor i Frankrike och pratar bara svenska med min mamma som är svensk. Men det gick jätte bra. Alla var snälla och vi gjorde många aktiviteter som kayak, bastu och plockade kantareller. Jag fick också lära mig nya ord på svenska som ungdomar använder!”

Emil Mathieu upplyft av kamrater

Nutidsorientering

Följde du med vad som hände i Sverige sommaren 2024?

1. David Åhman och Jonatan Hellvig tog OS-guld i Paris. I vilken gren?

- A. Synkroniserad simhoppning
- B. Beachvolleyboll
- C. Segling

2. Armand Duplantis satte nytt världsrekord i stavhopp vid OS. Vad är den nya världsrekordhöjden?

- A. 6,24 m
- B. 6,25 m
- C. 6,26 m

3. Hur många medaljer tog Sverige sammanlagt i OS?

- A. Åtta
- B. Elva
- C. Fjorton

4. Sarah Sjöström tog två guldmedaljer vid OS? Vilket simsätt använde hon?

- A. Frisim
- B. Fjärilsim
- C. Bröstsims

5. Sveriges statsminister Ulf Kristersson har ibland vid statsbesök med sin fru, Birgitta Ed. Vilket yrke har hon?

- A. Hon är lärare.
- B. Hon är cirkusartist.
- C. Hon är präst.

6. Vilka tre månader är årstiden höst?

- A. Augusti, september och oktober
- B. September, oktober och november.
- C. Oktober, november och december

7. Båstad vid Hallandsåsen i södra Sverige är något av ett centrum för en speciell idrott. Vilken?

- A. Surfing
- B. Segling
- C. Tennis

8. Hur ska man tolka ordspråket "En svala gör ingen sommar"?

- A. Man kan inte dra några slutsatser av en enskild händelse.
- B. En enstaka svala förebådar en dålig sommar.
- C. Svalor hör inte hemma på sommaren.

9. Vilken blomma är detta (se höger)?

- A. Trädgårdsnäva
- B. Ringblomma
- C. Pingstlilja

10. Vilken är Sveriges vanligaste fågel?

- A. Domherre
- B. Talgoxe
- C. Lövsångare

11. Två personer blev "Årets svensk i världen" utsedda av organisationen Svenskar i Världen. Vilka var det?

- A. Bianca Ingrosso och Benjamin Ingrosso
- B. Armand Duplantis och Sarah Sjöström
- C. Carl Bildt och Anna Maria Corazza Bildt

12. En del turister har i sommar ägnat sig åt "coolcation". Vad är det?

- A. Semesterfirare som söker ett svalare klimat.
- B. Semesterfirare som aktivt söker ett fräckt ställe
- C. Semesterfirare som letar efter ett ställe att ta det lugnt på.

13. Många i Sverige gör egen "drottningssylt". Vilka två bär blandas då?

- A. Lingon och blåbär.
- B. Hjortron och blåbär.
- C. Hallon och blåbär.

14. Det är i år 110 år sedan den första kvinnan blev invald i Svenska Akademien. Vem var det?

- A. Elin Wägner
- B. Selma Lagerlöf
- C. Victoria Benedictsson

15. Var i Sverige ligger det populära turistmålet "Astrid Lindgrens värld"???

- A. I Vimmerby i Småland.
- B. I Roslagen norr om Stockholm
- C. I Mora i Dalarna

Mejla svaren till lars.bergman@sverigekontakt.se. Du kan också skicka de rätta svaren till Sverigekontakt, Box 53066, 40014 Göteborg. Tre pristagare utses vid dragningen 15 november 2024.

Lösning till nutidsorienteringen nr 2, 2024 var:
1C, 2B, 3B, 4C, 5C, 6A, 7B, 8A, 9C, 10B, 11C, 12A, 13B, 14A, 15B

Pristagare:
Håkan Killius, Sverige
Päivi Mattila, Finland
Monika Stahler, USA

GRATTIS!

FÖR ELEVER SOM VILL MER

SSHL är en internationell skola för elever som vill lägga extra fokus på sina studier eller som drömmer om att studera eller arbeta utomlands så småningom.

Vi erbjuder:

- svenska gymnasieprogram
- International Baccalaureate, IB

En IB-utbildning är gångbar över hela världen och öppnar upp dörrar för såväl svenska som internationella universitet.

På SSHL har vi högt akademiskt fokus, med fantastiska lärare, stort utbud av fritidsaktiviteter, elevvård och starkt studiestöd.

För internatelever finns tre alternativ:

- Heltidsinternat - för er som bor långt bort
- SSHL Traditionellt - res hem vissa helger
- Veckointernat - res hem varje helg

Varmt välkomna att göra ett besök
eller kom och Provbo när det passar er!

SIGTUNASKOLAN
HUMANISTISKA LÄROVERKET

Läs mer om Sveriges enda internationella internatskola på [SSHL.SE](https://sshl.se)